ژبدود او لیکدود

(اړین لوستونه)

لیکوال

کامران منګل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه :

د کتاب نوم : ژبدود او لیکدود (اړین لوستونه)

لیکوال : کامران منګل

کمپوز او اوډون: شېراغا هېوادمل

خپرندوی : په خپله لیکوال

تیراژ : ۱۰۰۰ ټوکه

چاپځای : کابل - افغانستان

چاپکال : ۱۳۹۶ هـ ش (۲۰۱۸م)

فېسبوک پـتـې:

www.facebook.com/kamran-mangal

www.facebook.com/shir-agha-hewadmal

برېښنا لیک: shiraghahiwadmal@gmail.com

دا خځ په ښودلو سره د کتاب د خپرولو ربښته ټولو پښتو پالو ته خوندي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته،چې د ژبې پر بډ د وبال او تنګليد پروا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

لړلیک...مخ

(سریزه)...۱

لومړی څپرکی

ژبه...۲

پښتو ژبه...۲

د ژبې ارزښت...۲

پښتو ابېڅې...۶

دویم څپرکی

مورفیم...۹

تاړي...۱۰

نوم...۱۶

کړونه...۱۸

ستاینوم...۲۹

نومځری...۳۶

کړول...۳۹

ستربل او وستربل...۴۰

اړیکوییکي...۴۳

درېیم څپرکی

(نرمه ی + بېلګې ۴۶

(اوږده ي + بېلګې ۴۹

(څرګنده ي + بېلګې ۵۴

(لکۍ واله ۍ + بېلګې ۵۷

(همزواله ئ + بېلګې ۶۱

(نرمه او که اوږده ي ۶۲

(نرمه ی او که لکۍ واله ۍ ۶۳

(لکۍ واله ۍ او که همزواله ئ ۶۴

- (دې- دی-ده-دي ۶۵

(په کومو حالتونو کې د نرینه او ښځینه نومونو ۶۷

(د" د "او" له "سربلونه ۷۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کــړاوړون ۷۳
(د یېګانو کومه بڼه سمه ده؟.. ۷٦
(کله یو او کله دوه واوونه؟... ۷۹
(لنډ توپیرونه ۸۱
(په او پر توپیر + بېلګې ۸٤
(د په کې او پکې توپیر + بېلګې... ۸٦
(د په خپله او پخپله توپیر + بېلګې ۸۷
(د په خوا او پخوا توپیر + بېلګې... ۸۸
(د له خوا او لخوا توپیر + بېلګې... ۸۹
(د چېرې او چېرته توپیر + بېلګې... ۹۰
(د هم داسې او همداسې توپیر + بېلګې ۸۲
(که نه او کنه توپیرونه ۹۳
ستاینومونه په ی،ې او ۍ ۹٤
د پښتنو ټبرونه... ۹۷
۰کله په یز او په یځ.. ۹۷
(نومونه په ځ ۹۸
(نومونه په ځ ۱۰۰
(نومونه په ز ۱۰۱
(نومونه په ښ ۱۰۲
(نومونه په ړ ۱۰۳
(نومونه په ژ... ۱۰٤
(نومونه په ڼ... ۱۰۵
سم ځوابونه،کړاونه.. ۱۰٦
وییپانګه.. ۱۱۹
اخځلیک ۱۲۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

پښتو ژبه چې د آريايي ژبو څخه ګڼل کيږي يوه له بډايه او لرغونې ژبه ده،چې د منځته راتلو مخينه يې زرګونو کلونو ته رسيږي او په هر مهال ورته وييونکو يې چوپړ او تر مونږ يې ژوندۍ را رسولې ده

او زمونږ د نېکونو د چوپړونو پايله ده،چې نن مونږ د يوې ژوندۍ ژبې څښتنان يو. د کړکېښ په اوږدو کې پښتو له ځلېدا او ځوړتيا سره د وخت واکمنو مخ کړې ده،خو له ښه مرغه د ژمنو پښتنو د هڅو او بلهاريو له لامله پښتو خپل ټيکاو او پايښت وساته او نن د ژونديو ژبو په ليکه کې خپله ځلا نورو ته ښيي،خو دا بهير بيا هم له ستونزو او ننګونو خالي نه دی،بلکې پر وړاندې يې ډېرې نادودې اوس هم شتون لري،چې د هڅو او زيار له کولو پرته يې هوارول ستونزمن دي.

د کره پښتو د زده کړې په پار د يېګانو زده کړه او په ليکنې کې يې په بشپړه توګه کارول هغه څه دي،چې نن يې ارزښت ټولو ته جوت دی او هغوی چې دې برخې ته يې پام نه دی کړی نن يې په ليکنو کې له ورايه ستونزې جوتيږي او د ليکنې نيمګړتيا يې ټولو ته برېښي. ددې کتاب لوستل به له لوستونکو سره مرسته و کړي،چې د يېګانو د ارزښت او کارونې باندې و پوهيږي او په ليکنيزو توپيرونو يې ځانونه پوه کړي،څو يې د غږيز ورته والي په اړخ کې يې تر ډېره ستونزې ځواب شي چې دا غږيز توپيرونه د(که نه)او (کنه)، (پخوا) او (په خوا)او په ډېرو نورو برخو کې ځېړل شوي دي،چې لوستل يې ګټور او په ليکنو کې يې د توپيرونو پېژندل ډېر اړين دی او دا ننښېر(اثر) مو د ښې ليکنې لوري ته ځيروي،چې د ليکنې ژبه يې ساده او د مهال له اړتياوو او د کره پښتو پالنې د بهير سره سمون لري.

پښتو ژبه زمونږ پېژند دی،نو پالنه يې د ټولو پښتنو ايماني دنده ده.څو خپله ژبه د سيالي او ټولنه کې د لا غوړېدو جوګه کړو.

په پښتنې مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

ژبه

ژبه په رښتينې بڼه يوه ټولنيزه،کلتوري ښکارنده (پديده) ده او په ټوليزه توګه د ټولنې د غړو ترمنځ هر ډول وسيله او اړيکې ژبه بلل کيږي که دغه اړيکې په اشاروي توګه دي او يا د ښښو له لارې او يا د يو لړ ويزو او اوريزو سمبولونو يوه ټولګه ژبه بلل کيږي،چې هر يو يې زموږ د ذهني انځور استازيتوب کوي.

پښتو ژبه:

د ګران هېواد افغانستان په خاوره کې دننه او ترې بهر نورو سيمو کې د ارکيالوژيکي څېړنو او پلټنو په پايله کې څېړونکو ته دا جوته شوه،چې افغانستان د لرغونو آريايي توکمونو زانګو او ټاټوبی دی،چې پښتو هم د آريايي ژبو له ډلې څخه ژوندۍ او بډايه ژبه بلل کيږي.

د ژبې ارزښت:

د يوې ژبې د پاللو او ورته چوپړ کولو ارزښت په دې کې دی،چې همدغه ژبه خپلو وييونکو ته پېژند ور ببښي او که وګورو د نړۍ د ډېرى توکمونو نومونه د هغوی ژبو پورې اړوند دي،چې په دې برخه کې له پښتو ژبې نه د پښتون توکم نوم ريښه لاسته راځي،له عربي څخه د عربانو،له انګريزي څخه د انګرېزانو او ډېرى نور...چې دلته يې يادونه ګرانه ده،خو دا رښتيا راته جوتوي چې له ژبې پرته يو توکم خپل پېژند او ژوند له لاسه ورکوي او دننۍ نړۍ ډېرى توکمونه پر نورو د برلاسي وسيله ژبنی يرغل ګڼي،چې له ځانه سره کلتور،دودونه ملي نګېرنې او وياړونه له منځه وړي او يو ولس په اسانۍ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځه ځي،چې ددې بدمرغۍ د مخنيوي لپاره د پښتو پاللو ته ډېره اړتيا نګېرل کېږي.

د ژبې اړخونه:

ګړنۍ ژبه .... زبان ګفتاري

ليکنۍ ژبه ..... زبان نوشتاري

هره ژبه يوه ګړنۍ او يوه کره ليکنۍ بڼه لري.

ګړنۍ ژبه ډېر بېلابېل ډولونه لري، چې ګړدودونه ورته ويلی شو .ياده ژبه په ورځني او کورني ژوند کې د ټوليزو خلکو په منځ کې کارول کېږي .ګړنۍ ژبه، څنګه چې يې له نومه جوتېږي، د ګړېدو (غږېدو) يا خبرې کولو پر مهال کارؤل کېږي .د هرې لرې سيمې ګړنۍ ژبه وينګيز(تلفظي) توپير لري. موږ چې وايو، هر کلومتر ژبه کې بدلون راځي .په ليکنۍ يا کتابي ژبه کې ګړنۍ يا ګړدوديزه بڼه نه کارول کېږي، پرته له استوزو(مسېجونو او چټونو)څخه چې هلته يې ځينې و ګړي کاروي.

ادبي/ کره ژبه بيا ډېری ليکنۍ يا کتابي ژبه وي .نومورې ژبه د ژبپوهنې پر بنسټ منځ ته راځي او د ټولو ويونکو/لوستونکو لپاره يؤ ډول وي .کره ژبه له دوو اړينو برخو څخه جوړه ده، چې يوه يې چې يوه يې معياري ليکدود لو بل يې ژبدود،په بله وينا کره پراخه ژبه بايد د ليکدود او ژبدود له مخې سمه وي .ادبي/ کره ژبه د ښوونځيو، د کتابتونو، د رسنيو، د ادارو، د دوترونو، د اقتصاد، د ټکنولوجۍ، ساينسپوهنې ، درملپوهنې او دپوهې د ټولو برخو ژبه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Manner of Articulationپه وتونځي کې د غږ د ادا ډول Plosive تم

Fricative موښلی

Affricate تم موښلی

Approximant نسبي تقريبي

Lateral اړخيز

Trills رپېدونکی/رپاند

Tap and Flap ترپ او پرپ

Nasal پزيز/سپېږميز

Lateral Fricative اړخيز موښلی

Lateral Approximant اړخيز نسبي تقريبي

Place of Articulationد غږ وتونځی

Bilabial شونډيز/غبرګ شونډيز

Labiodental شونډغاښيز

Dental غاښيز

Alveolar ورييز

Postalveolar شاورييز

Retroflex غبرګژبيز

Palatal کلک تالوييز

Velar نرم تالوييز

Uvular ژبۍ ييز

Pharyngeal فرنجيل/ پښتو ژباړه نه لري

Glottal ستونيز

voiced غږن

unvoiced ناغږن

vowel خپلواک غږ

consonant بېواک غږ

diphtong غبرګغږ

څ= ورييز، تم مښلی، ناغږن، بېواک

ځ= ورييز، تم مښلی، غږن، بېواک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښ= کلک تالوییز، مښلی، ناغږن، بېواک

خ= نرم تالوییز، مښلی، ناغږن، بېواک

ږ= کلک تالوییز، مښلی، غږن، بېواک

ڼ= غبرګژبیز، پزیز، غږن، بېواک

ټ= غبرګژبیز، تم، ناغږن، بېواک

ډ= غبرګژبیز، تم، غږن، بېواک

ړ= غبرګژبیز، نسبي تقریبي، غږن، بېواک

خپلواک غږونه هغه غږونه دي، چې د دوی د وینګ یا ادا په وخت کې د هوا جریان په خوله کې له هېڅ ډول خنډ سره نه مخامخېږي - یانې په پوره ډول ازاد وي.

خپلواک غږونه:

زور ه a

زورکی ه ə

اوږد و o

لنډ و u

ا ā

اوږده ې e

څرګنده ي i

بېواک یا کانسوننټ غږونه هغه غږونه دي، چې د دوی د ادا پر وخت د هوا جریان خنډېږي - یانې د هوا جریان پر وړاندې خنډ رامنځته کېږي.

بېواک غږونه:

چ/ج/خ/څ/ځ/غ/هـ/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/ش/ښ/و/بېوا ک و (ؤ)/ر/ړ/ږ/ژ/ز + (ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ط/ظ)

غبرګغږونه:

ay > ی : سړی، نری (زور + ی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

āy < ا + ی : ځای، چای
əy < ۍ/ئ : ډوډۍ، راشئ (زورکي + ی)
āw < ا + و : کړاو، پړاو
oy < اوږد و+ ی: زوی، لوی
uy < لنډ و + ی: خوی، بوی
ew < ې + و : دېو، غرېو
iw: < ي + و : تريو
aw: < زور + و : کنډو، پلو، يو

پښتو آبېڅې

آ،ا،ب،پ،ت،ټ،ج،چ،خ،څ،ځ،د،ډ،ر،ړ،ز،ژ،ږ،س،ش،ښ، غ،ک،ګ،ل،م،ن ،واو (اوږد واو لکه:مور،خور،ورور،تور) او (لنډ واو؛ لکه:زوم، پښتون، سمون)، ه،ی،ي،ې،ئ،ۍ

ځينې توري،چې په عربي وييونو کې کارېږي او نوره عربي توري دي؛ لکه:ث ، ح ،ذ,ص,ط,ظ,ع,ف,ق.

پر پښتو آبېڅې وييونه:

آبېڅې الفبا

اوخار

بربېځر

پانګه

تکړښت

ټاکل

جوله

چوپړ

خندا

(c) ketabton.com: The Digital Library

څانګه
ځروبی
درنښت
ډنډ
ربیځ
ړوند
زر څانګه
ژبه
ږلۍ
سولمن
شال
ښکلی
غورځنګ
کلی
ګانده
لوښه
مړوند
نوښت

واو:
اوږد واو لکه:خور،مور،تور
لنډ واو:زوم،پښتون،سمون
هیله

ییګانې:سړی(نرمه ی)،ښېرا(اوږد ې)،سړي(څرګنده ي)،کړکۍ(لکۍ واله ۍ)، راشئ چې امر دی(کړواله ئ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژبې ځانګړي توري:

ټ، څ، ځ، ډ، ړ، ږ، ښ او ڼ دي.

ب، پ، ج، ژ د پښتو او پارسي ترمنځ ګډ دي.

عربي ځانګړي توري چې په عربي وييونو کې کارول کيږي.

ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم څپرکی

مورفيم

د يوې ژبې تر ټولو کوچنی مانيز توکی يا عنصر دی، چې له دوو يا ډېرو فونيمونو يا غږونو جوړ وي .

په ټوليز ډول مورفيمونه په دوو ډلو وېشل کېږي، چې يو ډول يې خپلواک او بل ډول يې ناخپلواک مورفيمونه دی.

خپلواک مورفيم :

دا ډول مورفيمونه آزاد وي او په غونډله (جمله (کې يواځې او له يوې ځانګړې مانا سره راتلای شي لکه کتاب، هلک، غر او داسې نور .

ناخپلواک مورفيمونه

هغه مورفيمونه دي.چې خپلواکو مورفيمونو پورې تړل کېږي او هغوی مانا بدلوي .ناخپلواک يا هم تړلي مورفيمونه که چېرې يواځې په غونډله کې راشي، نو کومه ځانکړې مانا نه ورکوي.

د روښانولو لپاره يوه بېلګه:

هلکان :دغه نوم له يو خپلواک مورفيم" هلک "او له يو ناخپلواک مورفيم "ان "رغېدلی، چې هلک ډېرګړی (جمع) څرګندوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاړی:

ځنګه چې يې له نوم جوتيږي، يو تړلی يا ناخپلواک مورفيم دی، چې نومونو پسې تړل کيږي او يو نوې مانا لرونکی نوم پنځوي.
تاړی د نوم څرنګوالی، نوږی(جنس) او عدد ټاکي .تاړي په ټوليز ډول په دوو ډلو وېشل کيږي او هغه مختاړي او وروستاړي دي.

وروستاړي:

دا هغه تاړی دی، چې له يوې کليمې سره په پای کې نښلول کيږي او ريښيز نوم له نوې مانا سره راوړي .ځينې وروستاړي چې يو کړ پسې وتړل شي، نو يا يې فاعلي او يا يې نوميزه(اسمي)بڼه ټاکي .که ځينې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاينومونه ترې جوړوي .

۱ (لاندېني فاعلي وروستاړي دي او په کړنه دلالت کوي :
ونی :ننوونی (چېښونی)، سپينوونی(چاکو ډوله آله، چې له مېوو او سابو پوستکی ليرې کوي)

ونکی/ وونکی / ونکې/ وونکې :شنونکی، ليدونکی، ښوونکی، کوونکی (چې په پای کې يې اوږده ې وي، بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي)
ګر : بريدګر، کروندګر، کوډګر

اند(ه):انځوراند(رسام)،الوتاند(پيلوټ) که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي

وال((ه): ولسوال، وسلوال، مينوال – – که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼهجوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی(ه): ساتندوی، څارندوی (پولیس) – – که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه په اسانۍ سره پېژندل کېږي.
ې : د هغو ښځینه" فاعلي "نومونو په پای کې راځي، چې نرینه بڼه یې په نرمه ی پای ته رسېدلې وي.

ي : د هغو نرینه" فاعلي "نومونو ډېرګړي (جمع) لپاره راځي، چې په نرمه ی پای ته سرېدلي وي لکه(سړی)یو – (سړي) ډېر.

ۍ : د هغو ښځینه نومونو په پای کې راځي، چې نرینه بڼه یې په نرمه ی پای ته رسېدلې وي لکه زمری (نر) – زمرۍ (ښځه)
داسې نور....

۲ (لاندېنی وروستاړی د کړ نومیزه(اسمي)بڼه ټاکي :
ونه/نه :کارونه(استعمال)، بندېدنه، لمانځنه، ټولونه، غوښتنه

۳ (لاندېني وروستاړي د ستاینومونو نومیزه بڼه ټاکي :
تیا :پراختیا، چوپتیا...
توب :بریالیتوب، ماشومتوب
والی :ستروالی، سپینوالی، یووالی...
والي :ولسوالي، ښاروالي...
ي :خوشالي، خوښي، هوښیاري...

۴ (لاندېني وروستاړي له نومونو څخه ستاینومومنه جوړوي :
من/ منه : دغه وروستاړی د" لرلو " مانا ورکوي لکه هیلمن (هیله لرونکی)، اغېزمن، ستونزمن . ... که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه څرګندوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناک /ناکه : دغه وروستاړی د" کولو یا اغېز پرېښودو " مانا ورکوي لکه اغېزناک (اغېز کوونکی)، غوسناک، خطرناک . ... که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي

يز/ ييز/ يزه/ ييزه: دغه وروستاړی اړوندتوب ښيي لکه ټولنيز(د ټولنې اړوند)، سولييز، اړخيز، مانيز، نوميز . ... که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي
يي :دغه وروستاړی اړوندتوب ښيي لکه برېښنايي، هوسايي، نشيي (نشه يي. ...)

ی :هغو ستاينومونو په پای کې راځي، چې نرينه يوګړی(مذکر مفرد) نومونه ټاکي، لکه ښکلی هلک، بريالی سړی، وړوکی ماشوم

ي :هغو ستاينومونو په پای کې راځي، چې نرينه ډېرګړی(مذکر جمع) نومونه ټاکي، لکه ښکلي هلکان ، بريالي سړي ، وړوکي ماشومان

ۍ :هغو ستاينومونو په پای کې راځي، چې ښځينه يو او ډېرګړی(مونث مفرد او جمع) نومونه ټاکي، لکه بريالۍ ښځې، نرۍ ونه...

ې :هغو ستاينومونو په پای کې راځي، چې ښخينه يو او ډېرګړی (مونث مفرد اوجمع) نومونه ټاکي، لکه ښکلې نجلۍ، وړوکې ماشومه...

ور/وره : دغه وروستاړی د" لرل "يا" ترې جوړېدل " مانا ورکوي . لکه :
*زورور (له زور + ور = زور لرونکی)
*سپکور (له سپک + ور =ډېره انرژي لرونکی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ین/ینه : دغه وروستاړی هم لکه ور د" لرل "یا" ترې جوړېدل " مانا ورکوي لکه :.

*زرین (زر +ین =طلایي /golden)

*لرګین (لرګی + ین =چې لرګی پکې کارول شوی وي یا له لرګیو جوړ وي)

د نوم یو –یا ډېرګړی تاکي :

ونه : ډېری بې ساکښو شیانو په جمع کې :غر–غرونه، سیند –سیندونه، کتاب –کتابونه

ان : ډېری د ساکښو ژوندسورو په جمع کې راځي :کب–کبان، هلک–هلکان، لېوه– لېوان

ی : د نرینه نومونو یوګړی لپاره، چې پای غږ یې په ی پای ته رسېدلي وي؛ لکه: سړی، منګی، څپرکی

ې : د ښځینه ډېرګړي لپاره، چې یوګړی یې په زور ه پای ته رسېدلي وي؛ پای ته رسېدلی وي لکه ونه – ونې، منه–منې

ي : د نرینه نومونو ډېرګړی په پای کې، چې یوګړی یې په نرمه ی پای ته رسېدلی وي لکه سړی – سړي، منګی– منګي ...

ۍ: د هغوی ښځینه نومونو ډېرګړي لپاره، چې یوګړی یې هم په ۍ راغلی وي لکه څولۍ– څولۍ، ماڼۍ– ماڼۍ

ځانګړي وروستاړي:

دغه وروستاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري، خو واړه نومونه جوړوي :

تګ : خوځښت او یون ښیي لکه پرمختګ، شاتګ...

دود : توګه او طریقه ښیي لکه لیکدود، ژبدود...

ښت : خوځښت، پېښت، زړښت، اورښت...

نګ : ننګ،.غورځنګ، وینګ....

او : نیاو (انصاف)، ټینګاو (مقاومت)....

(c) ketabton.com: The Digital Library

وی: په کړنه دلالت کوي لکه درناوی، رڼاوی،.غبرګاوی (فیډبیک...)
او داسې نور....

مختاړي :

دا هغه تاړی دی، چې له یوې کلیمې سره په پیل کې نښلول کیږي او ریښیز نوم له نوې مانا سره راوړي .ځینې مختاړي، د وروستاړو غوندې، چې یو کړ پسې وتړل شي، نو یا یې فاعلي او یا یې نومیزه (اسمي) بڼه تاکي .که ځینې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاینومونه ترې جوړوي .

۱ (لاندېني مختاړي ترښتي (ترکیبي) ستاینومونه جوړوي :

بې: مختاړی + نوم لکه بېشمېره، بېسده....
هم : مختاړی + نوم لکه همغږی، هممهال...
یو : عدد +نوم لکه یولاسی، یوموټی...
ګڼ : ستاینوم + نوم لکه ګڼشمېر، ګڼرنګی...
نېک : ستاینوم + نوم لکه نېکمرغه، نېکمل
بد : ستاینوم + نوم لکه بدمرغه، بدرنګه
بېل : ستاینوم + نوم لکه بېلګوند(مخالف حزب)
کم : ستاینوم + نوم لکه کمزوری، کممنګی(کم عمره)
خوا : نوم + ستاینوم :خوابدی، خواشینی

۲ (لاندېني مختاړي کړونو پسې تړل کیږي او مانا یې بدلوي :

پرې : پرې کول، پرېښودل، پرېوتل...
تېر : تېروتل، تېر ایستل....

۳ (ځانګړي مختاړي :دغه مختاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري :

کښې : کښېلاسی، کښې اړخی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښی : ښیلاسی، ښی اړخی
شا : شاتګ، شالید
سر : سرګڼی، سرپال
نیم **:** نیمسری(migraine) ، نیمګړی، نیمژبی
په لاندېنیو ویپونو کې وروستاړي/ مختاړي په نښه کړئ او ورسره ولیکئ، چې دلته د مخکېني لوست پر بنسټ دا تاړی کوم رول لوبوي .لومړی یو ستاسو لپاره حل شوی :
ناسم :دلته نا مختاړی دی او د سم بېه مخالفه مانا ورکوي او یو ستاینوم دی
بېکاره:
نریځ :
شنونکی:
کروندګر:
ناسمي :
تېروتنه:
هیلمن:
مانیز :
پیاوړتیا:
ګړدود :
سړي :
خوشالۍ :
ولسواله:
کوچنیوالی :
پلټاند :
سړیتوب:
خاورین:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم :

نوم هغه کليمه ده، چې يو وګړی، ځای، څيز او احساس نوموي.

وګړی : اتل، ننګيال

ځای : امريکا، لندن، کابل، اسيا، ټاپو...

څيز : تيږه، منه، بکس، کتاب....

احساس : ډار، خندا، غوسه، وياړ ....

د نوم ډولونه :

ټولنوم: (common noun)

د نومونو ډلې يا ټولۍ (کاټېګورۍ)تشريح کوي .

ځانګړنوم :(proper noun)

د نومونو په ټوليو (کاټېګوريو) کې ځانګړي څه يا ځانګړې بېلګه نوموي .

د رڼاوي لپاره لاندېنۍ بېلګې وګورئ :

ټولنوم .... ځانګړنوم

انسان .... سړی، ښځه، هلک، جينۍ

مېوه .... منه، هندوانه

ژوی .... اوښ، غوا، سپی

څپرکی .... اوړی، ژمی، پسرلی

مياشت .... غبرګولی، ليندۍ، وری

ذات نوم :(concrete noun)

د هغه څه نوم دی، چې سړی يې يا ليدلی، لمسولی، اورېدلی او يا بويولی شي .لکه انسان، ژوی، ځای، څوکۍ او نور هغه څه چې جسمي بڼه لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا نوم:(abstract noun)

د هغه څه نوم، چې سړی يې نـــه ليدلی، لمسولی، اورېدلی او نه بويولی شي .په لنډه ناجسمي شيان .لکه وخت، سوله، مينه، وياړ او داسې نور .

يادونه :اشتقاق شوي يا ترښتي نومونه هم شته .هغه بيا د وروستاړو او مختاړو په برخه کې وګورئ .

کړاو(تمرين):

لاندېني نومونه د نوم ډولونو په کومه کاتېګورۍکې راځي :لومړی يو تاسو لپاره حل شوی دی :

١ **منی :**هم ځانګړنوم دی او هم مانا نوم دی

٢ **کتاب:**

٣ **اندېښنه:**

۴ **پکتيا:**

۵ **ولسوالي:**

۶ **نارنګ ولسوالي**

٧ **رڼا :**

٨ **مالتړه:**

٩ **ډار:**

١٠ **احمد:**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړونه (فعلونه) :

د کړ پېژندون:

هغه ويی (لفظ)دی، چې کړنه او پېښنه څرګندوي .کړ ته مهالويی هم ويل کيږي، دا ځکه چې له مهالونو سره اړول کيږي، يانې اوړون پيدا کوي.
بېلګې :کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، څښل او داسې نور.
په ټوليز ډول کړ په دوو بڼو وېشل کيږي، چې يو يې لازمي کړ(فعل) دی او بل متعدي کړ(فعل) دی.

متعدي کړ:(transitive verb)

هغه کړ دی، چې تل په غونډله يا جمله کې له يو مفعولسره (object) راوړل کيږي .هغه مفعول يو نوم، نومځری) ضمير (يا کوم عبارت کېدای شي .
کړونه لکه خوړل، نيول، وهل، څښل، اغوستل (...) معتدي فعلونه دي .
بېلګې:

١ زه اوبه څښم . (دلته کړ څښم دی او مفعول يې اوبه دي .)
٢ هغه کبان نيسي .(دلته کړ نيسيدی او مفعول يې کبان دي .)
٣ احمد زه ووهلم .(دلته کړ ووهلم دی او.مفعول يې زه دی.)
۴ زه ډېرې خبرې نه شم کولی .(دلته کړ" نه شم کولی " دی او" ډېرې خبرې " مفعول دی.)

مفعول دوه ډوله دی، چې دواړه له متعدي کړ سره په جمله کې راوړل کيږي .
يو ډول يې سيده مفعول (direct object) دی او بل يې ناسيده مفعول (indirect object)دی.

سيده مفعول هغه دی، چې آر کړ (اصلي فعل)يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتنيو بېلګو کې مفعولونه سيده دي.
که لومړنۍ بېلګه زه (اوبه څښم) د شننې لپاره بيا راواخلو، نو اوبه سيده مفعول دی او څښل آر يا ټوليز کړ (main verb) دی .

ناسيده مفعول هغه دی، چې په جمله کې له سيده مفعول سره اړيکه لري . ځينې ژبپوهان يې د سيده مفعول ترلاسونی (recipient) بولي، ځکه چې سيده مفعول ناسيده مفعول ته رسيږي .ځينې متعدي کړونه هم له سيده او هم له ناسيده مفعول سره کارول کيږيو لکه ورکول، ښودل، پېرودل، کول او نور هغه کړونه، چې په " ول "پای ته رسيږي .

بېلګې:

۱ : (هغه ماته يوه ډالۍ راکړه) .دلته' ماته 'ناسيده مفعول دی او" يوه ډالۍ " سيده مفعول دی؛ او راکړه، چې د ورکولو تېرمهالي بڼه ده، آر يا ټوليز کړ دی.
۲ : (احمد ملګري ته د خپل ټولګي انځور وښود) .دلته' خپل ملګري ته " ناسيده مفعول دی او ' خپل ټولګي انځور ' سيده مفعول.

لازمي کړ(intransitive) :

هغه کړ دی، چې بې له کوم مفعول کارول کيږي، لکه ژړېدل، خندېدل، ولاړېدل، ويرېدل او نور هغه کړونه، چې په ېدل يا کېدل پای ته رسيږي .

بېلګې:

۱ : زه ژاړم.
۲ : هغه پر هره خبره خاندي.
۳ : ننګيال سخت وډار شو .

لکه څنګه يې مخکې يادونه وشوه، لازمي کړونه په" ېدل "پای مومي او متعدي کړونه په" ول ."په لومړني انځور کې د دواړو بېلګې کتلې.
بېلګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لازمي .... معتدي :

خوښېدل..... خوښول

خوړېدل ...... خوړول

لړزېدل .... لړزول

خبرېدل .... خبرول

ځینې لازمي کړونه دي، چې له ستاینومونو(صفتونو)څخه یې ریښه اخیستې وي، ډېری ناکره کارول کیږي:

ناکره .... کره:

سپک کیږي ...... سپکیږي

مین کیږي ....مینیږي

زوړ کیږي ....زړیږي

کلک کیږي ....کلکیږي

په ډېرو داسې ورته کړونو کې" ستاینوم + کیږي " ستاینوم+یږي" بدلیږي او له ستاینوم سره نښلیږي .

د کړ (فعل) برابرونه په اوس- او تېرمهال کې:

لکه څنګه چې جوته ده، په اوسمهال کې کړ په جمله کې له کړند (فاعل) سره برابریږي. کړند یو نوم یا یؤ نومځری (ضمیر) کېدای شي. کړند هغه څه یا چاته ویل کیږي چې یوه کړنه ترسره کوي.

بېلګې د رڼاوي لپاره:

✓ ننګیال کتاب لولي. => لولي کړ دی، چې له کړند (ننګیال) سره برابر شوی، کتاب سره نه.

✓ هغه یوه لیکنه کوي. => دلته 'کوي' کړ دی، چې له کړند (هغه) سره برابر شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اوسمهال کې د کړ اوړون فعلي وروستاړي په دې بڼه دي:

زه ..... **م** => زه لرم

ته ...... **ې** => ته لرې

هغه .... **ي** => هغه لري

موږ ..... **و** => موږ لرو

تاسو .... **ئ** => تاسو لرئ

هغوی ... **ي** => هغوی لري

دغه قاعده ساده راتلونکي مهال پورې هم اړه لري. يانې که په جمله کې مفعول شته وي، نو کړ ورسره برابرېږي او فعلي وروستاړي هم يو شان پاتې کېږي. که همدا لومړنۍ بېلګې راواخلو، نو داسې راځي:

✔ ننګيال به کتاب ولولي.

✔ هغه به يوه ليکنه وکړي.

په تېرمهال (د تېرمهال په ټولو ډولونو کې) کې بيا داسې نه ده. هلته کړ له مفعول سره برابرېږي او هغه هم په نوږي (جنس) او شمېر (عدد) کې. لومړی پر ساده تېرمهال رڼا اچوو او وروسته د تېرمهال پر نورو ډولونو.

که پورتنۍ بېلګې راواخلو او په ساده تېرمهال کې وکاروو، نو داسې راځي:

✔ ننګيال کتاب ولوستو. => دلته 'ولوستو' کړ دی چې له مفعول 'کتاب' سره برابر شوی دی او کتاب نرينه/يوګړی (مذکر /مفرد) دی. که چېرې کتابونه په جمله کې راغلي وای، نو د 'ولوستو' پر ځای ولوستل راځي – يانې د کړ په ريښه پسې ل تړل کېږي.

✔ هغه ليکنه وکړه. => دلته 'وکړه' کړ دی چې له مفعول 'ليکنه' سره برابر شوی دی او ډوډۍ ښځينه/يوګړی (مونث /مفرد) دی.

که چېرې پهٔ جمله کې ليکنې (د ليکنه جمع) راغلې وای، نو بيا د 'وکړه' پر ځای وکړې راځي – يانې د کړ په ريښه پسې اوږده ې تړل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورتنيو بېلګو پر بنسټ دا څرګندېږي، چې په تېرمهال کې کړ پورې يو ځانګړی فعلي وروستاړی تړل کېږي، کله چې له مفعول سره په نوږي او شمېر کې برابر شي.

★ که مفعول نرينه يوګړی وي، نو کړ ريښه پسې و (واو) تړل کېږي لکه ما کتاب ولوستو.

★ که مفعول نرينه ډېرګړی وي، نو کړ ريښه پسې ل (لام) تړل کېږي لکه ما کتابونه ولوستل.

★ که مفعول ښځينه يوګړی وي، نو کړ ريښه پسې ه (زور) تړل کېږي لکه ما ليکنه وکړه.

★ که مفعول ښځينه ډېرګړی وي، نو کړ ريښه پسې ې (اوږده يې) تړل کېږي لکه ما ليکنې وکړې.

خو په اوسني ليکدود کې "يوازې" کړ پسې و (واو) نــه تړل کېږي، که مفعول نرينه/يوګړی وي. کله ورپسې ه (زورکی) تړل لکه وواهه (ووهلو) او وتاړه (وتړلو) ... . او کله ورپسې هېڅ هم نه تړل کېږي لکه وښود (وښودو)، وکړ (وکړو) او داسې. خـــو که چېرې داسې پاتې شي، نو ژبنۍ ربړې او ستونزې زده کوونکو لپاره پنځوي.

که چېرې همدا ځانګړی فعلي وروستاړی 'و' وکاروو، نو له دې سره به اسانتيا رامنځته شي، يوه نوې او اړينه قاعده به رامنځته شي او په لر او بر کې ژبنی نژدوالی ډېر شي.

د دغې سولمنې (منطقي) او اړينې قاعدې له مخې به د کړونو ريښو پسې و وروستاړی تړو، چې کله مفعول په تېرمهال کې نرينه يؤګړی وي.

کره بڼه ....اوسنۍ بڼه ...... بېخي ناسم:

وکړو .... وکړ .... اوکړ /اوکړو

وښودو .... وښود ...... اوښود/اوښودو

وکتو .... وکاته .... اوکاته/اوکتلو

ونيوو .... ونيوه ...... اونيوه/ اونيولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړو .... وخوړ .... اوخوړ /اوخوړلو
ولوستو .... ولوست .... اولوست/اولوستو
ووهلو .... وواهه ..... اواهه /اوهلو
وليکو .... وليکه ...... اوليکخ /اوليکو–لو
او داسې نور

ساده تېرمهال په دې هم اسانه پېژندل کېږي، د فعلي وروستاړو تر څنګه "يـــو" فعلي مختاړی هم لري – يانې 'و'. پورته بېلګې وګورئ؛ ټولې په و پيلېږي.

يادونه: که چېرې په غونډله (جمله) کې مفعول نه وي راغلی، نو بيا کړ له کړند سره برابرېږي او له هماغو فعلي وروستاړو سره اړول کېږي لکه په اوسمهال کې، خو يوازې د درېيم کس يو او ډېرګړی (هغه او هغوی) لپاره بدلېږي.

زه .... **م**: زه لاړم (لکه په اوسمهال کې)
ته .... **ې**: ته لاړې (لکه په اوسمهال کې)
هغه ...... **و**: هغه لاړو
موږ......... **و** :موږ لاړو (لکه په اوسمهال کې)
تاسو........**ئ**: تاسو لاړئ (لکه په اوسمهال کې)
هغوی ... **ل**: هغوی لاړل

څنګه چې په پيل کې يادونه وشوه، د تېرمهال په نورو ډولونو کې هم کړ له مفعول سره برابرېږي، که چېرې په غونډله کې يو مفعول راشي.

نابشپړ (جرياني) تېرمهال:

دا مهال هله کارول کېږي، کله چې يوه کړنه په تېرمهال کې روانه وي.
که پيلنۍ دوې بېلګې راواخلو:

- ✓ ننګيال کتاب لوستلو.
- ✓ هغه يوه ليکنه کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

✔ ننګيال کتابونه لوستل.

✔ هغه لیکنې کولې.

!! کوم فعلي وروستاړي چې په ساده تېرمهال د مفعول – کړ برابرونې لپاره راځي، هماغه په نابشپړ تېرمهال کې هم راځي. یوازېنی توپير يې دا دی، چې په نابشپړ تېرمهال کړنومی (مصدر) نه بدلېږي – لکه په ساده تېرمهال کې چې کول پر کړ اوښتی. همدارنګه د کړ تر ريښې مخکې 'و' مختاړی نه راځي.

نږدې بشپړ تېرمهال:

دا مهال هله کارول کېږي، چې یوه کړنه ترسره شوې وي او له اوسمهال سره ډېر مهالي واټن ونلري او اغېز يې تر اوسمهال پورې وغځېږي. که پيلنۍ دوې بېلګې راواخلو:

✔ ننګيال کتاب لوستلی دی

✔ هغه يوه ليکنه کړې ده.

✔ ننګيال کتابونه لوستلي دي.

✔ هغه ليکنې کړې دي.

څنګه چې له بېلګو معلومېږي، په نژدې بشپړ تېرمهال کې کړ له دوو برخو جوړ دی، چې یو آر (اصلي) کړ دی او بل مرستيال کړ.

دغو جملو کې لوستل او دی/دي/ده مرستيال کړ دی چې په برابرونه کې بېل فعلي وروستاړي لري.

* نرينه مفعول يوګړی: **کړ+ی دی**

* نرينه مفعول ډېرګړی: **کړ+ي دي**

* ښځينه مفعول يوګړی: **کړ+ې ده**

* ښځينه مفعول ډېرګړی: **کړ+ې دي**

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیرې بشپړ تېرمهال:

هله کارول کېږي، چې کله یوه کړنه ډېر شاته په تېرمهال کې بشپړه ترسره شوې وي او له اوسمهال سره هېڅ تړون نه لري.

که بیا پیلنۍ بېلګې راواخلو:

✓ ننګیال کتاب لوستلی و

هغه لیکنه کړې وه

ننګیال کتابونه لوستلي ول

هغه لیکنې کړې وې

دلته فعلي وروستاړي نژدې بشپړ تېر مهال ته ورته دي او یوازې مرستیالکړ بدلېږي.

- نرینه مفعول یو ګړی: **کړ+ی و**
- نرینه مفعول ډېر ګړی: **کړ+ی ول**
- ښځینه مفعول یوګړی: **کړ+ې وه**
- ښځینه مفعول ډېر ګړی: **کړ+ې وې**

مرستیال کړونه:

مرستیال کړ هغه کړ دی، چې په یوه جمله کې تل د یو آر کړ (اصلي فعل)بدرګه کوي او ددوی ښکارندویي کوي .دوی آرو کړونو ته ګرامري او دندیزه (فنکشنل) مانا ورزیاتوي.

دوی په جمله کې یواځې نه شي راتلای .که راشي، نو کومه مانا نه ورکوي .

یوه بېلګه :

ما ډوډۍ خوړلې ده <----- .دغه غونډله کې آر کړ" خوړلې " دی او مرستیال کړ" ده ."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو مرستیال کړونه :

به:

۱: راتلونکي مهال ته اشاره کوي او هوډ او پرېکړو لپاره راځي .

بېلګې :

* زه به راشم . (راشم آر کړ دی او به مرستیال کړ)
* زه به ډوډۍ وخورم . (وخورم آر کړ دی)
* زه به خامخا راځم. (راځم آر کړ)

۲: په تېرمهال کې هغو کړنو ته اشاره کوي، چې ناشونتیا ښیي.

بېلګې :

* ما به دا کار کړی وای، خو ستړی وم.
* هغه هغه به درغلی وای، خو تا خوابدی کړی و.

۳ : یو ګمان یا انکېرنې لپاره راځي :

بېلګې:

* دا ځمکه لنده ده .باران به ورېدلی وي.
* اتل به په کارونو کې بوخت وي، ځکه چې اړیکه کمه نیسي .

ول:

مانا یې شتون دی . له آر کړ سره په تېرمهال او راتلونکي مهال کې مرسته کوي – له ساده تېرمهال پرته .د تېرمهال په ځینو بڼو کې" ول "خپل شکل بدلوي .

"ول (be) "یوازېنی مرستیال کړ دی، چې په اوسمهال او ساده تېرمهال کې د آر کړ په توګه هم راځي .لکه زه خوشاله یم (اوس)او زه خوشاله وم (تېر) <══ .آر کړ هغه کړ دی، چې په جمله کې یواځې راتلای شي او یوه مانا هم ورکوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېرمهال کې د" ول "اوړون :

وم، وې، و، وه، وو، وئ، ول(وو)

بېلګې:

* هغه نه و راغلی(. راغلی آر کړ دی او و مرستيال کړ)
* هغوی هلته تللي ول . (تللي آر کړ دی او ول مرستيال کړ)

په ارماني، شرطي، توصيي يا هم (فرضي) او ګماني تېرمهال کې" ول " خپله بڼه پر" وای "يا پر" وي "بدلوي" .وي "يوازې ګماني تېرمهال کې راځي .

بېلګې :

* کاش زه هلته وای. (ارماني)
* که زه راغلی وای، ښه به وای . (شرطي)
* ته بايد راغلی وای . (فرضي)
* هغه به درغلی وي، خو تا به نه وي ليدلی . (ګماني)

بايد:

فرض، پياوړی وړانديځ او پياوړې سپارښتنه څرګندوي .

* زه بايد دغه کار وکړم . (فرض)
* ته بايد راغلی وای .
* ته بايد ډېر درس ووايې، ګنې بريالی کېدل ګرانه ده . (پياوړی وړانديځ)
* ته بايد دغه فلم هرو مرو وګورې .ډېر خوند کوي. (پياوړې سپارښتنه)

شول :

وړتيا او توان څرګندوي:

* زه دا کار کولی شم .
* هغوی راتلای شول، خو زړونو يې نه غوښتل .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدل: يوازې په بېچاره) مجهول (passive/ جمله کې د مرستيال کړ په توګه کارول کيږي. بېچاره جمله هغه ده، چې فاعل پکې سم څرګند نه وي .

* هره ورځ انسانان وژل کيږي .
* بريالی کېدل ګرانه نه ده، که کوښښ وکړې.

په لاندېنيو غونډلو کې آر کړ او مرستيال کړ په نښه کړئ او دواړو لپاره دوه بېل رنګونه د اسانتيا لپاره وکاروئ .

(يادونه :په يوه غونډله کې تر يو ډېر کړونه راتلای شي)

يادونه :اتمې جملې ته ځانګړې پاملرنه وکړئ!

١ (زه کور ته ځم.
٢ (ما لږه ډوډۍ وخوړه.
٣ (ما هغه ته وويل، چې دلته راشي .
۴ (زه ستړی يم، ځکه چې ډېر کار مې کړی دی .
۵ (زما ملګري دغه کتاب په يوه اوونۍ کې ولوست.
۶ (زه به دغه کار ترسره کړم .
٧ (احمد کولي شول، چې راشي.
٨ (هغه خوشاله و.
٩ (په ښوونځي کې ماشومان نه وهل کيږي.
١٠ (ته بايد غلی کېنې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاینوم:

هغه وییکی (کلیمه)ده، چې د نومونو اکر او څرنګوالی تشریح کوي لکه ښکلی، کوچنی، نری، ستر، لوی، سور، تور، ناسم، سم او داسې نور .ستاینوم د" څنګه دی/ده/دي؟ "پوښتنه ځوابوي .

په پښتو کې ستاینوم د نوم له نوړي(جنس)او شمېر(عدد)سره برابرېږي.

بېلګه :

احمد یو هلک دی => .که دغې جملې ته ستاینوم" ښکلی "ورزیات کړو، نو بیا داسې؟ راځي :**احمد یو ښکلی هلک دی** .دلته هلک نرینه یوګړی دی، نو ښکلی هم په نرمه ی لیکل کیږي .که د یوې جینۍ خبره وکړو، بیا ښکلی پر ښکلې بدلیږي - یانې **موسکا یوه ښکلې جینۍ ده .**

په پښتو کې ځینې کم ستاینومونه، چې په زور ه پای ته رسېدلي وي، په نوړي او شمېر کې نه بدلیږي .لکه تکړه، ښایسته او داسې نور.

د ستاینوم ډولونه:

د موقیعت له مخې په دوه ډوله دي:

١ : **بر ستاینوم** :تر نوم مخکې راځي:

* یوه ښکلې ښځه راغله . (ښکلې تر نوم مخکې راغلی)
* دا سور ګاډی زما دی .

٢ : **لر ستاینوم** :تر نوم وروسته راځي .

* دغه سړی ربښیتنی دی. (ربښتینی تر سړي وروسته راغلی)
* هغه ګاډی سور دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نوږي (جنس) او شمېرنوم (عددله) مخې د ځينو ستاينومونو اوړون

١) د هغو ستاينومونو نرينه بڼه، چې په يو بېواک غږ پای ته رسېږي، په يه او ډېرګړي (مفرد + جمع) کې يو ډول پاتې کېږي يا نه بدلېږي . خــو ښځينه بڼه يې په دواړو حالتونو کې (يو او ډېرګړی) کې بدلېږي.
مخکې له دې چې پر دغې سکالو رڼا واچوو، نو لومړی بايد پر دې پوه شو، چې بېواک غږ څه ته وايي.

★ **بېواک يا کانسوننټ غږونه** هغه غږونه دي، چې د دوی د ادا پر وخت د هوا جريان خنډېږي – يانې د هوا جريان پر وړاندې خنډ او مانې رامنځته کېږي.

بېواک غږونه:

ج/خ/ځ/څ/غ/هـ/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/ش/ښ/و/بېواک و (ؤ)/ر/ړ/ږ/ژ/ز + (ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ط/ظ)

د سکالو رڼاوي (وضاحت) لپاره يوه بېلګه، چې څنګه په بېواک غږ پای ته رسېدونکي ستاينومونه نرينه بڼې لپاره نهٔ بدلېږي او ښځينه لپاره بدلېږي:

فرمول:

نرينه يوګړی: **آر (اصلي) حالت**

نرينه ډېرګړی: **آر حالت**

ښځينه يوګړی: **آر حالت + ه**

ښځينه ډېرګړی: **آر حالت + ې**

که " سم" د بېلګې پهٔ توګه راواخلو:

نرينه يوګړی: **سم** (لکه: سم ځواب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرينه ډېرګړی: **سم** (لکه سم ځوابونه)

ښځينه يوګړی: **سمه** (لکه: سمه خبره)

ښځينه ډېرګړی: **سمې** (لکه: سمې خبرې)

دوې معلومې استثناوې:

١) شين (نرينه ډېرګړی يې پر شنه بدلېږي).

٢) تريخ (نرينه ډېرګړی يې پر تراخه بدلېږي)

لاندېنی يو څو نورې بېلګې وړاندې کوي:

ستر – ستر – ستره – سترې

خوښ – خوښ – خوښه – خوښې

لوړ – لوړ – لوړه – لوړې

تور – تور – توره – تورې

کلک – کلک – کلکه – کلکې

وينښ – وينښ – وينښه – وينښې

٢) په زورکی (چې يوازېنی خپلواک غږ دی) پای ته رسېدونکي ستيانومونه هم په نرينه يوُ اوډ ېرګړي کې يو شان پاتې کېږي، لکه: ښه، ويده، سپېره، تېره

نرينه يوګړی: ښه/ويده/سپېره..

نرينه ډېرګړی: ښه /ويده/سپېره..

ښځينه يوګړی: ښه /ويده /سپېره (پهٔ زور)..

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځينه ډېرګړی: ښې/ويدې/سپېرې ..

که چېرې په هغه ستاينوم کې، چې په بـېواک غږ پای ته رسېدلي وي، تر بېواک غږ مخکې اوږد يا لنډ واو راغلی وي، نو په هغوی کې د يوې ډلې نرينه ډېرګړی (مذکر جمع) بدلېږي او بله ډله يې بيا پورتنۍ (لومړنۍ قاعدې) پورې اړه لري.

د هغې ډلې، چې نرينه ډېرګړی يې بدلېږي، "و" پکې پر "ا" اوړي او په پای کې يې زورکی ه راځي. که د " خوږ (شربت) " بېلګه راواخلو:

ږ يو بېواک غږ دی او تر ږ مخکې اوږد و راغلی. دلته که د خوږ نرينه جمع ليکل وغواړو، نو خواږه راځي. دلته و پر الف اوښتی او په پای کې يې زورکی ۀ راغلی.

دا و يې په ښځينه يو او ډېرګړي کې هم ورکېږي.

نور داسې ستاينومونه دا لاندېني دي.

نرينه م. - نرينه ج. - ښځينه م. - ښځينه ج.

زوړ - زاړه - زړه - زړې

ووړ - واړه - وړه - وړې

لوند - لانده - لنده - لندې

کوږ - کاږه - کږه - کږې

موړ - کاوه - مړه - مړې

سوړ - ساړه - سړه - سړې

روڼ - راڼه - رڼه - رڼې

ړوند - ړانده - ړنده - ړندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڼ – کاڼه – کڼه – کڼې

پوخ – پاخه – پخه – پخې

خور – خؤاره – خؤره – خؤرې

پروت – پراته – پرتې – پرتې

درون – درانه – درنه – درنې

دروند – درانده – درنده – درندې

دوه ورته ستيانومونه، چې داسې اړول کيږي سور (رنګ) او تود (ګرم) دي.

نرينه يو – نرينه ډېر – ښځينه يو – ښځينه ډېر

سور – سره – سره – سرې

تود – تاوده – توده – تودې ؛

دويمه ډله چې لومړنۍ قاعدې پورې اړه لري – يانې نرينه يؤ او ډېرګړی يې شان پاتې کيږي:

نرينه يو – نرينه ډېر – ښځينه يو – ښځينه ډېر

تور – تور – توره – تورې

لوی – لوی – لويه – لويې

ډوب – ډوب – ډوبه – ډوبې

جوړ – جوړ – جوړه – جوړې

روغ – روغ – روغه – روغې

سمسور – سمسور – سموره – سمسورې

رغېدلي ستاينومونه:

۱: له کړونو رغېدلي :

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دردوونکی (له دردول)
- خواشینوونکی (له خواشینول ...)

۲: له نومونو رغېدلي :

- ستونزمن (سوتونزه + من وروستاړی)
- مانیز (مانا + یز وروستاړی)
- بېخونده (بې مختاړی + خوند)

او داسې نور ....

یادونه :له نومونو رغېدلي ستاینومونه نور د مختاړو او وروستاړو په برخه کې وګورئ !

د درجې له مخې :

- ټولیز(عادي) ستاینوم <== یوازې ستاینوم

لکه :دا ښه هلک دی .

- پرتلیز ستاینوم <== تر .... لا/ډېر + ستاینوم

لکه :دی تر تا لا ښه دی.

- تفصیلي ستاینوم <== خورا/ تر ټولو +ستاینوم

لکه :دا تر ټولو/ خورا ښه فلم دی.

په لاندېنیو غونډلو کې ستاینوم په نښه کړئ :
(یادونه :په یوه غونډله کې تر یو ډېر ستاینومونه راتلای شي):

۱ : دا ډېر ګلالی ماشوم دی.
۲: سپین غر د وطن یو هسک غر دی .
۳ : دا یوه ښکلې جینۍ ده .
۴ : دغه یو ستونزمن کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ : دومره په زړه پورې او زړه راښکونکې سندره ما تر اوسه نه وه اورېدلې .

۶: هغه تل بېسوله خبرې کوي.

۷: خالد یو غوسناک هلک دی.

۸: الله ج تر هر څه ځواکمن دی .

۹ : دده زوی زښت نیازبین دی.

۱۰ :احمد شابابا یو زړور پاچا و.

۱۱: پرون ترغاک (طوفان)یوه نرۍ ونه ماته کړه.

۱۲: موږ په یو سولییز او پرمختللي هېواد کې ژوند کول غواړو .

۱۳: مږ هم پښتون دی او پړ هم.

۱۴: ژوندی دې وي افغانستان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځری:

نومځری هغه کلیمه ده، چې د نومونو استازیتوب کوي، که هغه د انسانانو، ژویو یا شیانو وي .دغه کلیمه په غونډله کې د نوم د تکرار مخه نیسي.

١ : پیاوړي ځاني نومځري:

په جمله کې کړند(فاعل)څرګندوي :

لومړی تن یوګړی :**زه/ما**

دویم تن یوګړی :**ته/تا**

دریيم تن یوګړی نرینه :**هغه/دی**

دریيم تن یوګړی نرینه :**هغـه/دا**

لومړی تن ډیرګړی :**موږ**

دویم تن ډیرګړی :**تاسو**

دریيم تن ډیرګړی :**هغوی/دوی**

٢ : کمزوري ځاني نومځري :

یو ګړی .... ډیرګړی :

مې .... مو

دې .... مو

یې .... یې

دا مې کور دی . (دا زما کور دی)

دا مو کورونه دي. (دا زموږ کورونه دي)

دا دې کور دی؟ (دا ستا کور دی؟)

دا مو کورونه دي؟ (دا ستاسو کورونه دي؟)

دا یې کور دی . (دا د هغه کور دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يې کورونه دي. (دا د هغوی کورونه دي)

۳ : د تول څښتنوالي نومځري:

زما، ستا، د هغه/دده، دهغې/ددې، زموږ، ستاسې، دهغوی/د دوی

۴: مفعولي نومځري:

✓سيده مفعولي نومځری (direct object):

ځاني نومځري هم د سيده مفعول په توګه کارول کيږي .سيده مفعول هغه دی، چې آر کړ) اصلي فعل (يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي .

بېلګې:

*خوشال زه ووهلم <= .خوشال دلته فاعل دی /زه يو سيده مفعول دی، چې آر کړ" ووهلم "يې په مستقيمه توګه اغېزمنوي .

*هغه موږ وروسته خبر کړو <= هغه او موږ دواړه ځاني نومځري کېدای شي، نو دې ته به ګورو، چې کړنه يانې" خبرول "دلته څوک ترسره کوي .دلته هغه فاعل دی، نو ځاني نومځری دی او موږ سيده مفعول، دا چې آر کړ "خبر کړو " يې اغېزمنوي .

✓ناسيده مفعولي نومځری (indirect object):

ماته، تاته، هغه/ ده ته، هغې/دې ته، موږ ته، تاسې ته، هغوی/دوی ته

چې له ځاني نومځري سره " ته "سربل وي، نو ناسيده مفعولي نومځری ترې جوړوي.

ناسيده مفعول هغه دی، چې په جمله کې له سيده مفعول سره اړيکه لري .

ځينې ژبپوهان يې د سيده مفعول ترلاسونی (recipient) بولي، ځکه چې سيده مفعول ناسيده مفعول ته رسيږي .

*هغه ماته يو کتاب راکړ <= هغه يو ځاني نومځری (فاعل)دی او" ماته " ناسيده مفعول .په دغه جمله کې يو کتاب سيده مفعول دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه :د کړ په برخه کې د سيده او ناسيده مفعول شننه وگورئ !

۵: پوښتنومځري:
څوک، چا، کوم
درې واړه هم ځاني نومځري او هم سيده مفعولي نومځري کېداى شي .
همدارنگه ناسيده مفعولي هم کېداى شي، که" ته "سربل ورزيات شي.
بېلگې:
څوک راغی؟ <= دلته څوک فاعل دی
څوک يې وواژه؟ <= دلته څوک سيده مفعول
چا دغه کار وکړ؟ <= چا دلته فاعل دی
هغه چاته وويل؟ <= چاته دلته ناسيده مفعول دی

۶: دنغوتې نومځرى (اشارې ضمير:)
څيزونو، انسانانو يا ژويو ته نغوته کوي :
دغه (دغې، دغو)، همدا (همدې), دې، همدوی,دوی، همده---

۷: د اړيکنومځرى :
چې [پاملرنه !! !په غونډلو کې کوم چې يا چا چې ناسم دي - يوازې چې سم راځي]
بېلگې :هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی <= .چې اړيکنومځرى دی
ناسم به داسې واى :هغه سړى، کوم چې هلته ولاړ دى، زما ورور دى .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړول:

هغه وییکی ده، چې په یوه غونډله کې د ځای، مهال او د یوې کړنې یا پېښې څرنګوالي په اړوند زیات معلومات ورکوي .کړول د څه ډول، کله، چېرې/چېرته پوښتنو ځواب ورکوي .
کړولونه) قیدونه (په څو ډولونو وېشل کیږي :

مهالي کړولونه :نن، پرون، سباته، اوس، وروسته، بیا، همېشه، پخوا، مخکې، کله ناکله، تل، ناوخته

ځايي کړولونه :هلته، دلته، بر، لر، دېخوا، اخوا، پورته، ښکته، دباندې، بهر، دننه، مخ ته، شاته، ښۍ خوا، کیڼه خوا، تر څنګ، په خوا کې، تر منځ، په مینځ کې، ..

د څرنګوالي کړولونه :ناڅاپه، سخت، ورو ورو، په چټکۍ سره، په اسانۍ سره، په بیړه، په پام سره، په درناوي، په توکه، په مرسته، او نور ستیانومنه) صفتونه (چې له* په * سره راځي .
د اندازې یا کچې کړولونه :ډېر، لږ، زښت، خواره، پرېمانه،بېخي
د نفې کړولونه :هېڅکله هېچېرې
د لامل (دلیل)کړولونه :له کبله، له لامله، یانې
د شونتیا کړولونه :ښایي، کېدای شي، ګوندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربل او وستربل :

سربل او وستربل په ګډه سره په يوه غونډله کې د يو نوم او نومځري بدرګه کوي او له هغوی سره د يوې ځانګړې ژبدوديزې اړيکې په موخه کارول کيږي .په ټوليز ډول يو ځای، لوری، واټن، مهال، پرتله او تول (ملکيت) څرګندولی شي .

په پښتو کې **سربل** تر يو نوم يا نومځري مخته راځي .سربلونو کې د، ته، پر، په، له او تر راځي.

وستربل تر يو نوم يا نومځري وروسته راځي او په خپلواکه توګه بې له سربل نه شي کارول کېدای .په وستربلونو کې راځي :کې، سره، لپاره، باندې، لاندې، مخکې او داسې نور راځي .

لاندېني سربل + وستربل يوون ځای څرګندوي:

سربل ... وستربل : بېلګه

په ...... کې :زه په کور کې يم.

پر ...... سر :د بام پر سر ولاړ ده.

پر ..... باندې :کتاب پر مېز باندې کېږده.

تر ..... لاندې :بکس تر مېز لاندې پروت دی.

د .... له سره :د غر له سره ټول ښار ليدل کيږي

د ...... تر شا :فابريکه د ودانۍ تر شا دهو

د ....تر منځ :هلک د دوو ښځو ترمنځ ولاړ دی

لاندېني سربل + وستربل يوون لوری څرګندوي:

سربل ....وستربل : بېلګه

له ...... څخه/ځنې :هغه له کابل څخه راغی

تر ...... پورې :تر ښار پورې مې ورسوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندېني سربل + وستربل یوون مهال ځرګندوي:

سربل ... وستربل : بېلګه

تر/ له .... وروسته :تر غرمې وروسته راشه.

تر/له.... مخکې :تر ۹ بجو مخکې راشه .

تر ....پورې :تر راتلونکې اوونۍ پورې هلته دی

لاندېني سربل + وستربل یوون اړیکه ځرګندوي:

سربل ..... وستربل : بېلګه

له .... سره :له هغه سره کور ته ځم.

لاندېني سربل + وستربل یوون پار ځرګندوي:

سربل ..... وستربل : بېلګه

د .... لپاره :د هغه لپاره هر څه کوم.

خپلواک سربلونه – یوائې کارېدونکي:

د : څښتنوالی ځرګندوي :زما د ګاډي رنګ سور دی.

ته : لوری ځرګندوي :زه ښار ته ځم.

پر : د کارونې ډېر ځایونه لري .د مهمو توپیرونو په برخه کې تشریح وګورئ.

تر : پرتله ځرګندوي :تر تا هغه ښه دی.

له : لوری یا اړخ :له تاسو مننه کوم.

په لاندېنیو غونډلو کې سربل او وستربل په په نښه کړئ او وروسره ولیکئ، چې دلته یو لوری، ځای، مهال، لامل، پرتله یا ... ځرګندوي :

(یادونه :په یوه غونډله کې تر یو ډېر کړونه راتلای شي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ (زه تر تا مشر يم.
۲ (هغه په کابل کې اوسېږي.
۳ (پيشو تر مېز لاندې پټه ده.
۴ (زما شخولی د المارئ پر سر اېښې دی.
۵ (زه له هغه سره ښار ته ځم.
۶ (هغه د خپل ملګري لپاره سرښندنه وکړه.
۷ (هغه له کلي څخه ښار ته راغی.
۸ (له دوو کالو راهيسې پښتو زده کوم.
۹ (زه به تاته تر ماسپښين مخکې درشم.
۱۰ (د هغه ورور نعيم نومېږي.
۱۱ (د دې غره له سره ټول ښار ليدلی شې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړيکوييکي :

هغه وييکی ده، چې جملې يا د جملو برخې سره نښلوي او مفکورې پياوړې کوي .

تړ اړيکوييکی:

هغه اړيکوييکی دی، چې يوه بېواکه غونډله (جمله) له يوې خپلواکې غونډلې نښلوي .**خپلواکه غونډله** هغه ده، چې يواځې يا گونښې راتلای شي او کومو اضافي معلوماتو ته اړتيا نه لري، چې له ژبدوديز پلوه يې بشپړه کړي.غونګله زه ښار ته ځم <== .دا يوه خپلواکه غونډله ده، چې يو فاعل، کړ او مفعول لري .**بېواکه غونډله** هغه ده، چې خپلواکه غونډله پسې د زياتو معلوماتو په موخه او ډېرى د دمکۍ) کاما = ، (په مرسته نښلول کيږي او يواځې نه شي راتلای . هغه زيات معلومات کېدای شي :مهالي، ځايي، النبي او اړيکي يا شرطي .

بېلګه:

هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی.

==>هغه سړی زما ورور دی دلته خپلواکه غونډله ده او" چې هلته ولاړ دی " زيات اړيکي معلومات دي، چې د" چې "اړيکوييکي په مرسته د بېواکې غونډلې په توګه خپلواکې غونډله پسې تړل شوي .همدارنګه تر" چې "مخکې دمکۍ) ، (راغلې .

لانديني د پښتو تړ اړيکوييکي دي :

-سره له دې چې

-څنګه چې

-آن دا چې

-چې (اړيکه)

-کله چې(مهال)

-بيا(شرط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

-ځکه چې (لامل)
-دا چې (لامل)
-نو (لامل)
-نو ځکه (لامل)
-تر څو(مهال/ شرط)
-که(شرط)
-که چېرې (پیاوړی شرط)
-چېرته چې (ځای)
-یو ځل چې (شرط)
-مخکې له دې چې(مهال)
-بې له دې چې

رابطه اړیکوییکی :
هغه اړیکوییکی دی، چې وییونه، څو عبارتونه او یا څو خپلواکې غونډلې سره تړي .
لاندېني اړیکوییکي په پښتو کې د رابطې اړیکوییکي دي :
-**خو**
-**او** (ماته د پښتو او انګرېزي کتابونه خوند راکوي) .دلته دوه وییونه سره تړي
- **بلکې**
- **یا** :(زه به درشم او یا ته راشه، که شونې وي) .دوه عبارتونه سره تړي .
تر خو او بلکې مخکې یوه دمکۍ(کامه)راځي، لکه :زه راغلم، خو هغه هلته نه و .

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکار یا بشپړاند اړیکوییکی :

هغه وییکی دی، چې له دوو وییکو جوړ وي او په ګډه همکارۍ سره د یوې جملې برخې له یوې بلې سره په اړیکه کې راولي .په بله وینا دوی تل یوه جوړه وي .

لاندېني اړیکوییکي په پښتو کې همکار اړیکوییکي دي :

ـ **یا ... یا** :یا ته راشه یا به زه درشم .

ـ **نه .... نه** :نه مې دا خوښېږي، نه مې هغه.

ـ **نه یوازې ... بلکې هم** :نه یوازې ته ګرم يې، بلکې زه هم.

ـ **هم .... هم** :هم ته ګرم، هم زه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څپرکی

نرمه یا(ay)

۱: دځینو یوګړیزو (مفرد مذکر)نومونو لپاره لکه :
سړی، پسرلی، منګی، زمری، اوړی، لړګی

۲: د هغه ستاینومونو لپاره چې د یوګړیز (مفرد مذکر)نومونو لپاره کارول کیږي لکه :
بریالی (احمد بریالی دی)
ننګیالی (خوشال بابا ننګیالی و)
ښکلی (یو ښکلی منګی)
نری (دا سړی نری دی)

۳: دهغه یوګړیزواغل نرینه(مفرد مذکر)نومونو لپاره چې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راشي لکه:
زده کوونکی (له زده کولو څخه)
کارکوونکی (له کار کولو څخه)
څېړونکی (له څېړلو څخه)
خرڅوونکی (له خرڅولو څخه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: همدارنګه د کړونو په پای کې، چې کړند يا مفعول پورې اړه لري او هغه نرينه يوګړی (مفرد مذکر) وي لکه :

***ما کار کړی دی.** (کړی "توليز فعل دی او" دی "مرستيال فعل، چې "کار "پورې اړه لري او" کار "نرينه يوګړی دی او مفعول په توګه کارول شوی)

***زه راغلی يم** (" راغلی " عمومي کړ دی، چې" زه "پورې اړه لري او دغه زه دلته د فاعل په توګه کارول شوی.)

يادونه :که دغه دويمه جمله يوې جينۍ ويلې وای، نو بيا به مو د" راغلی "پر ځای" راغلې "ليکله، ځکه چې جينۍ ښځينه وګړی دی .خو ددې اړوند معلومات به تاسو د اوږده ې په برخه کې ترلاسه کړئ .

۵: ځاني نومځري(شخصي ضميرونه) دی (هغه) او دوی(هغوی) هم په نرمه يا ليکل کيږي.لکه:

دا احمد دی .دی په هغه کلي کې اوسيږي.

دوی ټول زما ښۀ ملګري دي .

۶ : د ځينو عمومي او ډېرو کارېدونکو وييونو (لفظونو) په پای کې راځي، لکه:

ځای، پای، پوهاوی، درناوی، سپيناوی، غبرګاوی(فيډبېک)، مخنيوی، لاسنيوی، رڼاوی، زوی، خوی، لوی، بوی، راتلونکی، بچی(نرينه)، وګړی، مړی (جسد)، ژوی(حيوان)، څاروی، اوړی(موسم)، ژمی(موسم)، منی (موسم)، غلی، ښاغلی، خلی (اور بلولو وړوکی لرګی)

پاملرنه :په لنډو ټکو، نرمه (ی)د هر هغه ويي لپاره راځي، چې نرينه وي او يو ګړی(مفرد مذکر)وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلگې :

- هغه سړی یا وگړی، چې له نورو سره مرسته کوي، هغه به تل بريالی وي.
- د هغه خواپورې څپرکی اوړی دی او د ډېر ساړه له کبله ژمی خوند نه ورکوي.
- زمری داسې يو غښتلی او وېروونکی ژوی دی، چې د ځنگل پاچا يادېږي.
- احمد خپلې مور غره ته لرگيو پسې لېږلی و او ده له ځان سره يو ستر لرگی راوړی دی.
- خوشال بابا داسې يو پاوړی او توريالی جنگيالی و، چې د پښتو په شعرونو ډېر يادېږي.
- هغه د مېوو پلورونکی يو رښتينی سړی دی، نو ځکه هر پېرودونکی (مشتري) د ده له هټۍ سودا اخلي.
- اتل د نهم ټولگي يو تکړه زده کوونکی دی.
- ما هغه ته يو ليک لېږلی دی، خو ده لا ځواب نه دی راکړی.
- ما دغه کتاب دوې مياشتې مخکې پېرودلی و او اوس مې بشپړ لوستلی دی .
- احمد، اتل او پاځون زما کشران ورونه دي .دوی ټول پر ما گران دي .
- دا يو ښکلی ځای دی .هر ډول زرغون نيالگی پکې پيدا کېږي.
- په پای کې هر څه ښه کېږي .که ښه نه شول، نو لا پای نه دی .
- درناوی د هغو لپاره نه ديچې وړ يې نه وي، بلکې د هغو لپاره، چې لياقت يې لري.
- زموږ ښوونکی ډېر پتمن سړی دی .هر څوک يې درناوی کوي .
- حکومت بايد جدي گامونه پورته کړي او د بډې (رشوت) مخنيوی وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ې - اوږده یا (e):

۱: دغه ې د ځينو ښځينه نومونوډېرګړی(مونث جمع) لپاره چې په ه پای ته رسېدلي ويراځي لکه :

یو ګړی(مفرد).....ډېر ګړی(جمع)

ښځه .... ښځې

منږه .... منږې

غوښه ....غوښې

بېلګه .... بېلګې

۲ : د ښځينه نومونو دويم اکر(حالت) لپاره چې له * د * او...* ته *سربلونو سره وکارول شي لکه:

- د بېلګې په توګه
- د دغې ونې شاخونه
- د منږې اوبه ګټورې دي.
- هغې ښځې ته مې څه وويل .
- دې ونې ته اوبه ورکړه.

۳ : د هغه ستاينومونولپاره چې د ښځينه نومونو د ډېر ګړي لپاره کارول کيږي لکه :

❖ ښکلې ښځې، خوږې منږې، ژېړې کيلې، سرې غوښې، ښې بېلګې، خوندورې شېبې...

❖ د هغو نرينه ستاينومونو لپاره، چېښځينه بڼه يې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راغلي وي، يواځې په ې راځي:

نرينه – ښځينه

منلی – منلې

کړېدلی – کړېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځورېدلی – ځورېدلې
پېښبېدونکی – پېښبېدونکې
زړه وړونکی – زړه وړونکې
سوځېدونکی – سوځېدونکې

۴ : د هغه ښځينه نومونو لپاره چې د کړنې کړونو (فعلونو) نه مينځ ته راشي لکه:

يوه زده کونوکې
يوه څېړونکې
يوه ښنونکې
يوه خرڅوونکې
يوه ګاډی چلوونکې

۵ : همدارنګه د هغو کړونو په پای کې، چې کړند (فاعل) يا مفعول پورې اړه لري او هغه ښځينه يوګړی (مفرد او مونث) وي ,لکه :

- ما دغه خبره نه ده کړې ځکه(دلته" کړې "يو فعل دی، چې په اوږده ې ليکل شوی، دا چې خبره ښځينه مفرد دی)
- ګلالۍ نن ښوونځې ته نه ده راغلې دلته" راغلې "يو فعل دی، چې په اوږده ې ليکل شوی داځکه چې ګلالۍ ښځينه مفرد دی)

۶: "دې " نومځري(ضمير /pronoun) لپاره :

- دې يو اړيکنومځری (relative pronoun) دی، چې يوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دويم کس يوګړی (ته /you) لخوا ترسره شوې وي يا پخپله د " ته " استازيتوب کوي.
- همدارنګه " دې " ښځينه ځاني نومځری دی، چې په تېرمهال کې کارول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سربېره پر دې " دې" د نغوتې (اشارې) نومځري په توګه کارول کېږي .

بېلګې :

* دا **دې** ولې وکړ؟ (يانې تا دا کار ولې وکړ)

* د **دې** سيمې خلک ښه نه دي .(دلته د اشارې نومځری)

* **دې** ماته وويل، چې راشه (دې يانې کوم ښځينه وګړي)

يادونه :همدارنګه اوږده ې په نورو دوو اړيکنومځرو" مې " او" يې "کې راځي.

۷: په ځينو نومونو کې د غږ له مخې :

کې

چې

ولې(why)

داسې/ همداسې/همغسې

چېرې/ چېرته

هسې

پکې

هېواد

هېرول

انټرنېټ

څېړل

پرېښودل

باندې

لاندې

ډېر

پېژندل

لېږل

پرېښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېناستل

شمېره

پرې

یوازې (فقط/only)

یواځې (تنها/alone)

بېل

بېلابېل

بېلول

بېلتون

مخکې

وړاندې

در/ور/راپسې

کېږي/ لګېږي/ کېدل او نور هغه ویيونه چې په ېږي پای ته رسېږي، لومړۍ (یا) يې اوږده(ې) وي.

کېدای شي

مېله

پېښنه

اغلې (ښځه)

تېز

مېز (table)

هېڅ/ هېڅکله/ هېڅوک

بلکې

ګنې

لیرې (ورایه /far)

په ځینو شمېرو کې لکه درې، دېرش، څلوېښت، شپېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلگې :

۱ : تاسو ته له خوښۍ ډکې شپې غواړم.

۲ : د نيکريزو په شپه ډېرې ښځې زموږ مېلمنې وې .

۳ : هغه ماته په دې اړه يو څو بېلگې راکړې، نو بيا پرې ښه پوه شوم.

۴ : د دغې سيمې خلک د اوبو له کمي سره مخامخ دي .

۵ :ماته د هغې کور معلوم دی .

۶ : دغې خبرې ته بايد د ټولو پام راوگرځول شي.

۷ : په بازار کې سمسورې مېوې راغلې وې، لکه خوږې سرې مڼې، پخې ژېړې کيلې او سورچکې مندتې.

۸ : ښايسته خلک هغه وي، چې تل ښکلې او اغېزمنې خبرې کوي .

۹ : زموږ کمپنۍ د تېر کال په پرتله ډېرې پايښتې گټې وکړې.

۱۰: ملاله يوه خواريکښه زده کوونکې ده .ددې مور يوه ښوونکې ده او د کابل په خوشال خان لېسه کې لوست ورکوي.

۱۱: اغلې ملکه د سياسي چارو شنونکې ده.

۱۲: زه په کابل کې اوسېدل غواړم، دا چې کابل زما د خوښې ځای دی .

۱۳ :هغه له ډاره ډېرې خبرې ونه کړې.

۱۴: له هلکانو سره سمېدېږې نجونې راغلې وې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ي - څرګنده يا (i)

۱: د کړونو (فعلونو) په اوړون کې، چې په اوسمهال کې وي اوکړند (فاعل) يې دربيم کس يو/ډېر ګړی (هغه او هغوی) وي، لکه:

- هغه کار کوي/هغوی کار کوي
- احمد دلته نه راځي
- د هغه پلار چاى څښي

۲ : د ځينو نرينه نومونو ډېرګړی (جمع) په پاى کې راځي، چې يوګړی (واحد) يې په نرمه ی پاى ته رسېدلی وي:

يو ګړی .... ډېرګړی

ملګری .... ملګري

سړی .... سړي

منګی .... منګي

زېری .... زېري

مزی .... مزي

۳: د نرينه ستاينومنو (صفتونو) ډېرګړي په پاى کې :

- زموږ ملګري تل بريالي راځي (بريالی دلته ستاينوم دی او دا چې ملګري ډېر او نرينه دي، نو بريالي ليکلی کېږي)
- زموږ هېوادوال مېړني خلک دي (مېړنی دلته ستاينوم دی او دا چې هېوادوال ډېر او نرينه دي، نو مېړني ليکلی کېږي)

۴ : د نرينه يوګړيز نومونو اوښتي اکر (حالت) کې راځي، چې د او ته سربلونه ورسره وي يا په تېرمهال کې راځي، لکه :

اصلي اکر .... :اوښتی اکر

ننګيالی .... ننګيالي ته / د ننګيالي

سړی .... د سړي/ سړي ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسمهال .... تېرمهال

توریالی هغه وژني .... توریالي هغه وواژه

زمری غرځنې خوري ... زمري غرځنې وخوړه

۵ : له ستیانومونو څخه منځته راوړل شویو نومونو په پای کې:

ستاینوم .... نوم

خوشال .... خوشالي

خوښ .... خوښي

ناروغ .... ناروغي

۶ : په ځینو وییونو کې د غږ له مخې:

برید/ بریدګر

لیکل/لیکنه

نیول

لیدل/لید/لیدنه

د هغه کړونو(فعلونو) په" آخر "کې، چې* ېږي *پای ته رسېدلي وي، لکه کیږي، لګیږي، سوځیږي....

ځیګ

پیشو

سوېلي او شمالي (د ستاینومونو په توګه)

اړین

ویښ

مینځل

هغه نومونه چې په* یزه *یا* یز * پای ته رسیږي لکه لسیزه، سلیزه، مانیز، شپږیزه، څلوریزه، سولییز، سیمییز

مینه (د عشق په معنا)

هیله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ويلېدل
ټينګ
شين
خيرن
ټپي
ډولي(ښايسته)
پير
ځير
توپير

بېلګې:

۱(ډېر ملګري هر څوک لرلای شي، خو يو پکې تر ټولو نژدې وي.
۲(ما تاته دوه زېري راوړي دي .يو بد دی او بل ښه.
۳ (ده ته خدای دوه ښکلي ماشومان ورکړي دي.
۴ (بريالي خلک تل له نورو سره مرسته کوي.
۵ (د هغه بچي ډېر ناوزلي دي .په مينه يې لوی کړي دي.
۶ (توريالي ننګيالي ته وويل، چې دلته راشي.
۷ (هغه ژوند بې مانا دی، چې خوښي او خوشالي پکې نه وي .
۸ (د هغه ناروغي رنځپوهانو نه شوه نومېرلې .
۹ (تر هغې وروسته هغوی بيا دلته نه دي راغلي.
۱۱(تر ډوډۍ خوړلو مخکې بايد هر انسان لاسونه پاک ومينځي .
۱۲(روژه نيول پر هر روغ مسلمان فرض دی.
۱۳ (کله چې يو څوک يوه اړينه ليکنه وکړي، نو وروسته بايد يو ځل پرې ښه تېر شي، چې وړې تېروتنې پکې سمې کړي.
۱۴ (ګڼ شمېر وسله لرونکي بريدګر د ښار ستر بانک ته ننوتلي دي.
۱۵ (که دا کار نه کېږي، نو پرېږده يې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ۍ : لکۍ واله يا (əy) :

۱ : د ځينو ښځينه نومونو يوګړي په پای کې :

ډوډۍ / خولګۍ / نړۍ / لړۍ

۲ : د هغو نومونو ډېرګړي په پای کې، چې يوګړی يې يا په ي يا په ۍ پای ته رسېدلی وي:

يوګړی .... ډېرګړی

خوشالي .... خوشالۍ

ناروغي .... ناروغۍ

زاري .... زارۍ

نړۍ .... نړۍ

لړۍ .... لړۍ

يوه استثنا :نجلۍ - نجونې

همدارنګه د پورتنيو نومونو په اوښتي اکر) مفهوم حالت (کې، چې" د "ورسره ملګری وي

اصلي حالت ...... اوښتی حالت

خوشالي .... د خوشالۍ شپې

ناروغي .... د دغې " ناروغۍ لامل څه دی

۳: هغه ستاينومونه...

هغه ستاينومونه، چې په * يالی* وروستاړي پای ته رسېږي، د هغوی ښځينه بڼه په ښځينه ۍ پای ته رسېږي .

نرينه بڼه ...... ښځينه بڼه

بريالی .... بريالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

توريالی .... توريالۍ
ننگيالی .... ننگيالۍ
بڼيالی .... بڼيالۍ (ډولي)

هغه ستاينومونه، چې" يوازې "په نرمه ی پای ته رسيږي، د هغوی ښځينه بڼه * ډېری * په اوږده ي پای مومي، خو ځينې بيا په لکۍ واله (ۍ) ليکل کيږي .
لومړی ډله:
نرينه بڼه – ښځينه بڼه
نری – نرۍ
کوچنی- کوچنۍ
ګلالی- ګلالۍ
ژوندی- ژوندۍ
لومړی – لومړۍ
ننی – ننۍ
د هغو ستاينومونو ښځينه بڼه، چې له سربلونو ، لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی (...) څخهمنځته راغلي وي، يوازې په(ۍ) پای مومي .پورته ځينې بېلګې راغلې هم دي .
نرينه بڼه – ښځينه بڼه
يوازېنی – يوازېنۍ
باندېنی – پاندېنۍ
لاندېنی – لاندېنۍ
بهرنی – بهرنۍ
منځنی – منځنۍ
پورتنی – پورتنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برنی – برنۍ
دننی – دننۍ

۴ : په نورو نومونو کې:
نجلۍ
ځولۍ (جولۍ)
خولۍ
خولګۍ
نړۍ
ډوډۍ
ګولۍ
مرۍ
کيږدۍ
ماڼۍ
خوبانۍ (مندته)
سيلۍ
هيلۍ (بتکه)
هوسۍ (deer)
غالۍ
ګيډۍ
بيندۍ
لنډۍ
لکۍ
مرغۍ
سپوږمۍ
هګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د نجونو نومونه لکه :ګلالۍ، ملالۍ، خوبانۍ، اوړۍ، دورخانۍ، ګلمکۍ ...
- د یو ځای ښځینه اوسېدونکی :کابلۍ، پېښورۍ، یوسفزۍ، کندهارۍ...

یادونه :لکۍ واله ی، لکه همزۀواله(ئ)، هېڅکله د ویي په منځ یا پیل کې نه راځي .

بېلګې:

۱ (د کرېکټ د سیالیو لړۍ تر راتلونکې میاشتې وغځېده.
۲ (په نړۍ کې ډېر هېوادونه شته، چې خلکو ته یې هره ورځ ډوډۍ نه رسېږي.
۳ (خدای دې زموږ د ملت ډېرې خوښۍ او خوشالۍ په برخه کړي.
۴ (ددغې ناروغۍ لامل نومېرنه ډاکټرانو ته ناشونې برېښي.
۵ (اتل هره ورځ سره خولۍ پر سروي .
۶ (هغه د ستوني ډاکټر ته لاړ، ځکه چې مرۍ یې خوږېدې .ډاکټر ده ته ښې ګولۍ ورکړې.
۷ (د غره پر سر مې له جانان سره یوه کېږدۍ جوړه کړه .
۸ (ما ډنډ ته یو څو تېوتې وچه ډوډۍ وشړله، چې هیلۍ یې وخوري.
۹ (ډېرې زارۍ مې ورته وکړې، خو زما خبره یې ونه منله.
۱۰ (پر هغه باندې زما ګېډۍ ګېډۍ سلامونه وایه.
۱۱ (په پښتو ژبه کې ډېرې خوږې لنډۍ پیدا کېږي .
۱۲ (د میوند ملاله به زموږ په زړونو کې ژوندۍ وي.
۱۳ (دومره یوه ښکلې او کوچنۍ نجلۍ ما بل چېرته تر اوسه نه وه لیدلې.
۱۴ (هغه لومړۍ شمېره بیا راوښیه.
۱۵ (زموږ پروژه بریالۍ شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئ – همزؤاله يا (əy):

- دا په کړونو(فعلونو) کې راځي، چې کړند (فاعل) يې دويم کس ډېرګړی (تاسو) وي او د پوښتنې په بڼه وي، لکه:

تاسو څه کوئ؛ هلکانو تاسو کله راغلئ؟

- **همدارنګه** همزواله (ئ) په بوليو (امرونو) کې راځي، چې ډېرو تنو ته وي، لکه : ماشومانو راځئ ډوډۍ وخورئ؛ ملګرو دلته راشئ او کېنئ

يادونه :همزواله (ئ)هېڅکله د ويي (لغت) په منځ يا پيل کې نه راځي.

بېلګې :

١ (ګرانو هېوادوالو راځئ، چې په ګډه سره خپل هېواد اباد کړو.

٢ (ورونو !مهرباني وکړئ، ځوړ مه کوئ او غلي کېنئ.

٣ (تاسو چې کله راورسېدئ، نو ماته زنګ ووهئ.

۴ (ښوونکي خپلو زده کوونکو ته وويل ":غلي شئ او ښه غوږ ونيسئ"!

۵ (ټول راشئ او له ما سره په دې کار کې مرسته وکړئ!

۶ (احمده، اتله او پاڅونه، تاسو چېرې تللي وئ؟

٧ (هلکانو، تاسو ولې دلته بې له پرېښې (اجازې) راغلئ؟ بل ځل ته بايد پوښتنه وکړئ او اجازه واخلئ.

٨ (پلار" :بچو تاسو لږ دلته راشئ، زه څه درته ويل غواړم ." !

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه ی او که اوږده ې:

- ننګيال يو ډاکټر دی او د دهٔ ښځه يوه ښوونکې/ ښوونکی ده .
- نن له موږ کره پاتې/ پاتی شه.
- اباسينه، ژوندی/ ژوندې اوسې.
- ته ولې دلته راغلې/ راغلی؟
- اجمل دلته نه دی/دې راغلی/راغلې.
- ښاغلی/ ښاغلې ځلاند په ښوونځي کې يو ښوونکی/ښوونکې دی .
- نجيب يو غښتلی/ غښتلې سړی/ سړې دی.
- هغه ډېرې خبرې/خبری کړې/کړی دي.
- اوږده ې هغه يا ده، چې لاندې/لاندی باندې/ باندی ټکي لري.
- هغه موږ ته غوږ نه و نيولی/ نيولې.
- پسرلی/ پسرلې هغه شپرکی دی/دې، چې ګلان پکې/ پکی راشنه کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه ی او که لکۍ واله (ښځینه) ی:

- ښوونځی/ ښوونځۍ د رڼا کور دی.
- هغه لومړی/لومړۍ خبره بیا تکرار کړه!
- تا د لوړو زده کړو لپاره کوم پوهنځی/پوهنځۍ غوره کړی/کړۍ دی.
- راځئ، چې ډوډی/ ډوډۍ وخورو!
- هغه ډېر خواشینی/ خواشینۍ شو.
- هغه ډېر خوابدی شو، چې کله یې د خواشینی/خواشینۍ خبر ترلاسه کړ.
- ګلالی/ګلالۍ ښکلې نجلی/ نجلۍ ده.
- دا یوه سپینه زمری/ زمرۍ ده.
- پسرلی/ پسرلۍ هغه ځپرکی دی، چې ګلان پکې راشنه کیږي.
- ماته لږه پسرلنی/ پسرلنۍ مېوه راوړه.
- پورتنی/ پورتنۍ کتاب او پورتنی/ پورتنۍ کتابچه راکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکۍ واله ې او که همزواله ئ:

- راشئ/راشۍ، چې مړۍ/مړئ وخورو.
- تاسو دلته څه کوئ/ کوۍ؟
- په نړئ/ نړۍ کې ډول ډول پښتونه (نژادونه) ژوند کوي.
- زما په بې خبرۍ/ خبرئ کې يې دغه کار وکړ.
- دا لیکنه باید تاسو ټول ولولئ/ ولولۍ!
- مهرباني وکړئ/وکړۍ، دلته کېنئ/کېنۍ!
- د ده کور په هره کوټه کې يوه ستره غالۍ/ غالئ پرته ده.
- پر دې وړوکې سړک دومره ستره لارۍ/ لارئ نه شي تللی.
- د هغه لور لکه چې ناروغه ده .ډېره نرۍ/نرئ برېښي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د - دې - ده - دی - دي

د :

:د تول يا ملکيت سربل (preposition) دی، چې د انګرېزي له of سره سمون خوري .

بېلګه:

د احمد کور په هغه کوڅه کې دی.

زه د هغه ورور يم.

دې :

يو اړيکنومځرى (relative pronoun) دی، چې يوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دويم کس يوګړى(ته) you / لخوا ترسره شوې وي يا پخپله د "ته "you/استازيتوب کوي .همدارنګه" دې "ښځينه ځاني نومځرى دی، چې په تېرمهال کې کارول کېږي .سربېره پر دې" دې "د نغوتې(اشاري) نومځري په توګه کارول کېږي .

بېلګې :

- دا دې ولې وکړ؟ (يانې تا دا کار ولې وکړ)
- د دې سيمې خلک ښه نه دي (دلته د اشارې نومځرى)
- دې ماته وويل، چې راشه (دې يانې کوم ښځينه وګړې)

ده:

دا په دوو بېلابېلو معناوو کارول کېږي:

لومړۍ :د ول) پارسي :بودن او انګرېزي (be ښځينه بڼه ده .لکه :ګلالۍ درنه ده .

دويمه :په تېرمهال کې د" هغه" (نرينه بڼه) پر ځای راځي .لکه :ده ماته وويل، چې راشه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی:

دا د" ده "په څېر په دوو بېلابېلو معناوو کارول کېږي:

لومړی :د ول (پارسي بودن او انګرېزي be)نرينه بڼه ده .لكه :احمد تکړه هلک دی.

دويمه :په اوسمهال کې د" هغه" (نرينه بڼه) پر ځای راځي .لكه :دی دلته نه راځي .

دي:

د ول (پارسي :بودن او انګرېزيbe) نرينه او ښځينه بڼې ډېرګړی (جمع) لپاره:

١ (ډېر هلكان راغلي دي

٢ (ډېرې ښځې راغلې دي

٣ (هغوی خوښ دي

دې – دی – ده – دي تمرين: سمه بڼه په نښه کړئ!

- دوی راغلي دي/دی او ښه خوشاله دي/دی.
- ګلالۍ خواشينې دې/ده .
- احمد ښه هلک دی/دي .له نورو سره جنګ نه کوي.
- دا خبره دې/دي څه لپاره وکړه؟
- په انځور کې محمود دی/دې او په خوا کې يې ورسره لوڼه ناستې دي/دی .
- دا خبره يې نه ده/دې کړې .
- اوس اوړی دی/دې، نو ګرمي ډېره ده/دې.
- که دې/دي خوښه وي، نو هلته به لاړ شو.
- دا زما ملګري دي/دې .يو احمد نومېږي او بل اتل.
- په دې/دي اړه ستا څه ليد دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کومو حالتونو کې د نرينه او ښځينه نومونو بڼې او نومځري (ضميرونه) لږ بدلېږي؟

لکه ی پر ي اوړي يا ه پر ې او يا هم ې/ي پر و .

"د " سربل (حروف پشين/preposition)

ياد سربل تول يا ملکيت څرګندوي او د نرينه يا ښځينه نومونو بڼه بدلوي، که هغه يوګړی (واحد) وي او که ډېرګړی (جمع).

بېلګې:

- د ژمي ساړه هر څوک نه شي زغملی .(دلته ژمی پر ژمي بدل شوی، داځکه چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)
- د دغې ونې پاڼې لا شنې شوې نه دي. (دلته ونه پر ونې بدل شوی، داځکه چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)
- د هغې ښايست بېساری دی .(دلته هغه، چې ښځينه نومځری دی، پر هغې بدل شوی، دا مخته يې" د "ولاړ دی)
- د ډېرو سړيو په اند ښځې کم ارزښته دي. (دلته سړي، چې د سړی جمع ده، پر سړيو بدل شوی، دا چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)
- نن د مورنيو ژبو نړيواله ورځ ده . (دلته مورنۍ ژبې پر مورنيو ژبو بدل شوی، دا چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)

يادونه :په ډېرګړي) جمع (کې د ښځينه او نرينه نومونو بڼې دواړه پر" و " بدلېږي، لکه څنګه چې په وروستيو دوو جملو کې راغلي.

"ته "سربل (انګرېزي to) :

دا يو مفعولي سربل دی، چې لوری څرګندوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د" د "په څېر د نرينه يا ښځينه نومونو بڼه بدلوي، که هغه يوګړی (واحد) وي او که ډېرګړی (جمع).

بېلګې :

- **دغې ونې ته اوبه ورکړه !** (دلته ونه پر ونې بدللهشوې ده، دا ځکه چې "ته "سربل يې شاته ولاړ دی. که چېرې دغه جمله کې د ډېرو ونو خبره يادونه وکړو، نو بيا " ونې " پر ونو يانې په" و "پای ته رسېږي، څنګه چې مې د لومړي اکر په اخر کې وکړه) .

- **ننګيالي ته مې وويل، چې راشه.** (دلته ننګيالی پر ننګيالي بدل شوی، دا ځکهچې" ته "سربل يې شاته ولاړ دی)

- **هغې ته ورشه** .(دلته هغه (ښځينه بڼه) پر هغې بدل شوی، او لامل يې دا دی، چې" ته "سربل يې شاته ولاړ دی)

تېرمهال:

په تېرمهال کې هم د نرينه او ښځينه نومونو بڼې او نومځري بدلېږي.

بېلګې :

اوسمهال : زمری غرڅنۍ خوري.

تېرمهال: زمري غرڅنۍ وخوړه (دلته زمری پر زمري بدل شوی)

اوسمهال : نجيبه کالي مينځي.

تېرمهال: نجيبې کالي ومينځل. (دلته نجيبه پر نجيبې بدل شوی)

اوسمهال: هغه (ښځينه چې وي) اوبه څښي.

تېرمهال: هغې اوبه وڅښلې. (دلته هغه پر هغې بدل شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

>>> له نورو سربلونو سره هم د نومونو بڼې بدلیږي .لکه:
تر، تر پورې، په.. کې، لپاره، ترشا، تر لاندې، تر منځ .خو ما د دوو ډېر کارېدونکو سربلونو، یانې" د "او" ته "شننه وکړه.

کړاو(تمرين): سمه بڼه په نښه کړئ!

- د دغه سړی/سړي په اړه دې څه نظر دی؟
- هغې/ هغه ښځې/ښځه ته ووایه، چې دلته راشي.
- زمري/ زمری یو لوی غرنی غویی ونیوه او ویې خوړ.
- هغه د خوشالي/ خوشالۍ پر مهال هم خوابدی ناست وي.
- په اوړي/ اوړی کې دلته دومره ګرمي نه وي.
- د ژمي/ ژمی لپاره تاوده کالي وپېره.
- ګرم ننګیال و، خوپړه یې پر بریالي/ بریالی واچوله.
- دغې ځمکې/دغه ځمکه ته پر سم وخت اوبه ورکوئ.
- توريالي/ تورياله نن په سيالۍ کې ماته وخوړه.
- زه تر یوه بجه/یوې بجې پورې بوخت یم.
- هغه له نجیبه/نجیبې سره ښار ته لاړه.
- په پسرلی/ پسرلي کې ګلان راشنه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د " او " له " سربلونه :

ډېر خلک "د" د "له" پر ځای او "له" د "د" پر ځای کاروي.
د ژبدودیز (ګرامري) لیدلوري له پلوه دواړه په بېلابېلو معناوو او په مختلفو ځایونو کې کارول کېږي.

لومړی باید دا یاد شي، چې سربل څه معنا لري .سربل هغه ویی یا کلیمه ده، چې ډېری د نومونو مخ ته راځي او د لوري او ځای معلومات ورکوي :د، له ...سره، لپاره، ترشا، مخ ته، پر، په...کې، له، باندې، تر منځ. ...

(د) د تول یا ملکیت سربل (preposition) دی، چې د انګرېزي له of سره سمون خوري.

بېلګه:

- د احمد کور په هغه کوڅه کې دی.
- د دې واټ نوم باچاخان دی.

د اړیکه هم ښیي:

- ننګیال د هغه ورور دی .
- د هغه مور ناروغه ده.

"له" په څو حالتونو کې راځي، خو په ټولیز ډول لوری یا پلو څرګندوي . سربېره پر دې یاد سربل د مهالي، ځایي او اړیکې/تړاوي کړول (قید

(c) ketabton.com: The Digital Library

/adverb)په توګه کارول کېږي .همدارنګه یو لامل او یوه استثنا هم څرګندولی شي .

د لوري څرګندونه :

- **له ... څخه** :هغه له کابل ځخه راغی.
- **له ... خوا** :باد له دغې خوا راځي .

د ځانګړي ځای څرګندونه:

- **د .. له سره** :د غره له سره تېول ښار لیدل کېږي.
- **د .. له پاسه** :د بام له پاسه د باران د څاڅکو غږ اورېدل کېږي.

د ځانګړي مهال څرګندونه:

- **له ... وروسته** :له غرمې وروسته راشه.
- **له ... راهیسې** :له ۲۰۱۰ کال راهیسې زه په کابل کې ژوند کوم.

د اړیکې/تړاو او اړوندتوب څرګندونه:

- **له ... سره** :زه له هغه سره ښار ته ځم.
- **له ... سره سم** :له ژمنې سره سم مې دغه کار تر سره کړ.
- **له ... سره سره** :له ډېرو خوږو سره سره دی ښوونځي ته لاړ.

د لامل/ کبل څرګندونه :

- دی د ناڅاپي پېښېدونکې ناروغۍ **له لامله** ومړ.
- د زده کوونکو د ځوږ (شور) **له کبله** ښوونکی له ټولګي (کلاس) لاړ.
- ستا **له لاسه** ټول کارونه خراب شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استثنا څرګندونه :

- **له ...پرته** :له دې پرته بله حللار نشته.

په ځینو ویناوو یا کړونو کې لکه :

- له څه لاس اخیستل
- له کاره وتل
- له یاده وتل
- له چا بد راتلل

تمرین :سمه بڼه په نښه کړئ!

۱ (زه پرون د امریکې نه راغلم.
۱ (زه پرون له امریکې څخه راغلم.
۲ (لوبغاړي توپ له دغې خوا راوشاړه.
۲ (لوبغاړي توب د دغې خوا نه راوشاړه.
۳ (دا د دوی کور دی.
۳ (دا له دوی کور دی.
۴ (الوتکې د وارو له پاسه الوزي.
۴ (الوتکې د وارو د پاسه الوزي.
۵ (له یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۵ (د یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۶ (د غرمې نه وروسته درسره وینم.
۶ (له غرمې وروسته درسره وینم.
۷ (زه د خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
۷ (زه له خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
۸ (د دغه کتاب نه پرته، نور مې نه خوښیږي.
۸ (له دغه کتاب پرته، نور مې نه خوښیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ اوړون (فعلي ګردان /conjugation)

په پښتو کې هر کړ(فعل) په لام" ل "پای ته رسیږي.

نومځری (ضمیر)......پای:

زه .... م لکه :زه ځم

ته .... ې لکه :ته ځې

هغه .... ي لکه :هغه ځي

موږ....................... و لکه :موږ ځو

تاسو .... ئ لکه :تاسو ځئ

هغوی .... ي لکه :هغوی ځي

یادونه :

هغه کړونه ، چې په "**ول**" پای ته رسیږي، لکه خوښول،کول او داسې نور، د هغوی اوړون " **موږ** " نومځري لپاره په دوو " **و** " راځي

بېلګه :

- موږ خوښوو
- موږ کوو

کړ اوړون تمرین :

لاندېني کړونه خپلو نومځرو سره سم واړوئ:

کول:

زه:

ته:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

نیول:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

تلل :

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

مینځل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

لرل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېګانو کومه ېڼه په لاندېنيو بېلګو کې سمه ده؟

ګرانو لوستونکو، په دې درس کې تاسو ته يو تمرين برابروو، چې د ټولو بېګانو سمه کارونه زده کړئ .لاندېني متنونه زما لخوا ژباړل شوې کيسې دي، چې ټولې بېګانې پکې کارول شوې دي .تاسو بايد هڅه وکړئ، چې په نښه سويو وييونو کې سمه بڼه په ګوته کړئ .
سم ځوابونه يې د کتاب په وروستيو پاڼو کې ترلاسه کولې شئ .

لومړۍ کيسه :
يو وخت يو هلک و، چې/چي شپون و او د مېږو رمه يې/يي بووله او څارله .
يوه ورځ دغه هلک له ډېرو/ډيرو څارلو ستړی/ستړې شو او زړه يې/يي تنګ شو، نو يوه انده(مفکوره) يې/يي ذهن ته ورغله، چې/چي راځه، دا کليوال د يوې/يوي ټوکې په موخه په يو چل وغولوم .ده په لوړ غږ دا چيغې/چيغي وهلې " :اې خلکو مرسته وکړئ/وکړۍ، لېوه راپسې/راپسي دی، لېوه راپسې/راپسي دی/دئ ."
کله چې/چي يې کليوالو غږ واورېد، نو په بيړه يې هلک ته ورمنډې کړې/کړي .
کليوال چې وروړسېدل/وروړسيدل او له ده يې وپوښتل چې لېوه چېرته/چيرته دی/دي.
دی/دې خت خت له خندا ورته شين شو او ورته ويې ويل، چې تاسو ټول وغولېدئ/وغولېدۍ او ما هسې/هسي تېر/تير اېستلئ .

څو ورځې/ورځي وروسته دغه شپون هلک دغه چل بيا تکرار کړ او د مرستې/مرسته غوښتو نارې يې پيل کړې .کله چې کليوال په چټکۍ/چټکئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره ورته راورسېدل او ويې ليدل/لېدل، چې دغه هلک دوی/دوئ بيا وغولول، نو ډېر/ډېر ورته په ځاځ (غوسه)شول.

يو څه مېش (وخت) وروسته يو لېوه ددغه هلک رمې/رمي ته راګډ شو او دده پر مېږو بې بريد/برېد وکړ .شپون هلک له ډاره د کلي/کلی پر لوري منډې وکړې او د مرستې چيغې يې ووهلې/ووهلي.
دا ځل يې کليوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بيا د تېرو/تيرو دوو ځلو په څېر يو چل کوي/کوی، نو ورنغلل .کله چې هلک کلي/کلی ته راورسېد او کليوال يې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره يې په ګډه ورمنډې کړې .
هغوی/هغوئ چې وررسېدل، نو مېږې ټولې/ټولي مړې/مړي پرتې/پرتي وې .

پند :يو څوک چې ډېر ځله دروغ ووايي/ووايی ، نو رښتيا خبره يې هم دروغ ګڼل کيږي/کيږي .
سرچينه :اسلامي موقعو شبکه – د پند کيسې

دويمه کيسه:

يوه ورځ يو ځوان سړی/سړي د ښار په منځ کې/کي ولاړ و او خلکو ته يې ويل، چې/چي دی په دغه سيمه کې/کي تر ټولو ښکلی/ښکلې زړه لري/لری .
ډېر خلک ورته راټول شول او د دغه سړي/سړی زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و .نه پکې/پکي ټکي ول او نه پکې/پکي کومې تېروتنې/تېروتنې برېښېدې .دوی/دوئ ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره ښکلی/ښکلې زړه يې تر اوسه چېرته/چيرته نه و ليدلی .نوموړي/نوموړی ځوان په دې/دي شېبه/شيبه ډېر/ډېر وياړ وښود او ځان يې لا ښايه .
په ناڅاپي ډول په دېلارغه(لحظه) يو زوړ سړی په دې خلکو کې/کي راښکاره شو او دې ځوان سړي/سړی ته يې وويل " :ستاسو د زړه ښايست دومره نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی/دي لکه زما د زړه چې/چي ځومره دی/دي ".نوموړي/نوموړی ځوان او هغو نورو خلکو ددغه بوډا سړي زړه ته ځير شول.
هغه (د زوړ سړي زړه)سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې ځينې/ځيني وړې/وړي برخې/برخی ليرې شوې وې/وي او ځينې/خيني نورې زړې/زړي تشې په نورو نوکې يو پوښول شوې/شوي وې/وي .خو هغوی/هغوئ سره سمون نه خوړ او ځينې/ځيني ګوټونه (کونجونه) يې شلېدلي/شلېدلی ول .همداراز يې زړه ځينې/خيني دچې (وړې کندې) درلودې .

خلکو په ځير ځير ورته وکتل او له ځانونو سره يې دا اندل (فکر کاوه)، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلی شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.
دغه ځوان سړي په دې/دي شېبه دغه بوډا سړي پورې/پوری وخندل او ورته ويې ويل :چې ټوکه خو به نه کوې/کوي، تاسو څنګه خپل زړه زما له زړه سره پرتله کوئ/کوی .ستاسو خو ګډوډ او له داغونو ډک دی/دې او زما هغه کامل دی/دې.

زوړ سړي ځواب ورکړ :هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو هېڅکله/هيڅکله به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم .زما د زړه هر داغ د يوه انسان لپاره دی، چاته چې ما مينه/مېنه ورکړې .زه مې/مي له زړه يوه ټوټه راغوځوم او دوی/دوئ ته يې ورکوم او کله نا کله دوی/دوئ هم ماته د خپلو زړونو ټوټې/ټوټي راکوي، چې زما د زړه دا تشې ډکې/ډکي کړي .خو دا چې سم نه ورسره جوړيږي/جوړيږي، نو ځينې/ځيني څنډې يې ځيګې/ځيګي وي .زه هغه بيا هم ارزم، ځکه چې ماته هغه مينه رايادوي، چې موږ به له يو بل سره وېشله/ويشله .کله نا کله مې ځينو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له دې/دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی يې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه مې/مي لړې/لړي کندې او دچې هم لري .مينه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو معنا هم وي .

که څه هم دغه پرهارونه لا تازه دي/دی او خوږېږي/خوږيږي، بيا هم ماته خپله مينه/مېنه رايادوي، چې هغو وګړو سره مې/مي لرله .زه هيله/هېله لرم، چې يوه ورځ به دوی/دوئ بېرته راشي/راشی او زما د زړه ټولې تشې ډکې کړي .زاړه ورپسې/ورپسي زياته کړه :ښه نو اوس پوه شوې/شوی، چې آره (اصلي) ښکلا د يو زړه څه ته وايي/وايی؟

هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ يې اوښکې رابهېدې/رابهيدي .هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي .

کله يو واو او کله دوه واوونه ؟

هغه کړونه ، چې " ول " پای ته رسيږي، لکه
کول ، خوښول ، نيول او داسې نور،
له هغوی راوتلي کړند (فاعل) نومونه په **دوو**" و " ليکلی کيږي لکه:
کوونکی ، خوښوونکی ، نيوونکی

هغه کړونه، چې يوازې په " ل " پای ته رسيږي (ويل، شنل، لوستل) له دوی راوتلي کړند نومونه په يو" و "ليکل کيږي لکه :
ويونکی ، شنونکی ، لوستونکی

تمرين :

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمه بڼه پکې په نښه کړئ!

۱ (کوونکی/ کونکی
۲ (ښوونکی/ ښونکی
۳ (نیوونکی / نیونکی
۳ (شنوونکی/ شنونکی
۴ (څېړوونکی/ څېړونکی
۵ (لیږوونکی / لیږونکی
۶ (هېروونکی / هېرونکی
۷ (منونکی/ منوونکی
۸ (پېرودوونکی/ پېرودونکی
۹ (پلورونکی/ پلوروونکی
۱۰ (اخیستونکی/ اخیستوونکی

لاندېني کړونه نومونو ته واړوئ :

لکه څرګندول -کړ ← څرګندوونکی

کړ .... نوم

خوښول ....
لرل...................
زده کول............
وژل..................
لیدل.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ توپیرونه

نارینه او نرینه توپیر :

نارینه .. نوم دی، چې سړي ته ویل کیږي
نرینه .... ستتاینوم دی او د سړي اړوند معنا ورکوي
بېلګې :
یو څو نارینه راوغواړه.
دا کار د نارینااوو نه دی.

دا نرینه جامې نه دي، بلکې ښځینه (دلته نرینه یو ستاینوم دی، چې جامو ته نغوته (اشاره) کوي
احمد یو نرینه نوم دی (دلته نرینه احمد ته نغوته کوي)

زدکړه او زده کړه توپیر:

زدکړه: دا د نوم په توګه کارول کیږي او د تعلیم معنا ورکوي
زده کړه: دا د زده کولو، چې کړ (فعل) دی، امري بڼه ده او هم یو تن ته د امر کولو مانا لري.
بېلګې
په مورنۍ ژبه زدکړه کول د هر انسان حق دی. (دلته د تعلیم معنا ورکوي)
که نورو هېوادونو ته تلل غواړې، نو انګرېزي ژبه زده کړه. (دلته د کړ په توګه)

ځان ته او ځانته توپیر :

ځان ته /ځانته: که (ته) وستربل و، نو بېل دی لکه :زه ځان ته وایم /ځان ته مې جامې جوړې کړې /هر څوک ځان ته رمبی وهی /ته ځان ته کمپاین کوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هله ورپسې د وروستاړي غوندې نښلي، چې په ګډه قيد جوړ کړي او د يواځې (تنها، ګوښی)مانا ولری، لکه:
احمد په کور کې ځانته دی /ولسمشر د درغلۍ ضد مبارزه کې ځانته دی /زه ځانته(يواځې)راغلم/هيڅوک يو هېواد ځانته نه شی ابادولای/ما دا کنده ځانته ډکه کړه.

ما دا کوټه ځان ته(د ځان لپاره)جوړه کړه.
ما دا کوټه ځانته(په يواځې ځان) جوړه کړه

يوازې – يواځې:

يوازې :فقط/ صرف only
يواځې :تنها/ ګوښی alone

کليزه– کاليزه :

کليزه :جنتري calendar
کاليزه :سالروز anniversary

پيل – پېل:

پيل :شروع start
پېل :دقيقه minute

ښيي – ښايي:

ښيي:د ښوولو اوړون دی په اوسمهال کې- د دريېم کس لپاره(هغه ښيي)
ښايي: يو کړول (قيد) دی، چې د "کېدای شي" يا ګوندې معنا ورکوي (ښايي زه دا کار وکړم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس – وس :

اوس :همدا مهالnow/

وس :توانability /

زه – ځه:

زه :لومړی تن واحدme– i/

ځه: د "تلل" امري بڼهده یوه کس ته (ځه ، هلته لاړ شه)

پرخه – پرښه:

پرخه =شبنم

پرښه =خورا لویه ډبره

پښه – پخه :

پښه :د بدن هغه لاندېنۍ برخه چې ورون پرې ولاړ وي او پنځه ګوتې لري.

پخه :د پوخ ښځینه بڼه

ورونه – وروڼه:

ورونه :د ور ډېرګړی (جمع) دروازې

وروڼه :د ورور ډېرګړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(په) او (پر) توپیر :

دا دواړه سربلونه – prepositions) حرف پیشین (دي، چیپه بېلو ځایونو کې له بېلو ماناوو سره کارول کېږي.

پر:

لومړی حالت :

د انګلیسي on او د پارسي " بالای " سره سمون خوري.

- زما کتاب پر مېز (باندې) پروت دی.
- هغهٔ خپل شخولی (بکس) د تونۍ پر سر اېښی دی.

دویم حالت :

د نېټو څرګندؤلو لپاره راځي.

- هغه د کب میاشتې پر ۱۸مه زیږېدلی دی

دریم حالت :

لاملونو څرګندؤلو لپاره راځي.

- احمد یې پر څه وواهه؟

څلورم حالت:

تړاو یا اړوندتوب څرګندوي.

- زه د پښتو پر پنځه یې ګانو یوه لیکنه کؤم.

"پر "په ځینو لنډو ویناګیو کې راځي لکه:

د ..پر بنسټ، ورځ پر ورځ، ګام پر ګام، پر چا ویاړل...

په:

لومړی حالت :ځای څرګندوي

- زه په کور کې یم .
- ننګیال په ښار کې اوسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم حالت: مهال يا وخت څرګندوي.

- زه په ۲۰۰۲ کال کې کابل ته راغلم .
- په تېره مياشت کې هغه کور ته لاړ.

"په "په ځينو لنډو ويناوو کې راځي لکه :

پهٔ دې اړه، په دې ډوّل...

پر & په تمرين :

۱ (د بام په/پر سر يې کاشمالي کرلي دي .
۲ (هغه په/پر دې اړه له چا سره نه غږېږي.
۳ (په/پر دې موضوع ستا اند څه دی؟
۴ (په/پر راتلونکې اوونۍ کې راشه.
۵ (د رروانې مياشت په/پر ۲۶يمه به درشم.
۶ (تاسو په/پر څه له ما خوابدي ياست؟
۷ (خپل شخولی(بکس) دې په/پر ځمکه باندې مه پرېږده.
۸ (زه د لغمان په/پر لوري ځمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د په کې / پکې توپیر :

په ..کې:

"په کې " یو سربل (preposition) دی، چې یو ځای څرگندوي، چې د " چېرته "پوښتنې ځواب وايي .دغه ویی د انگرېزي له in او د دري له " در " سره سمون خوري.

بېلگه :

- زه په کور کې یم.
- احمد په ښوونځي کې دی .
- ننگیال په ښار کې ژوند کوي.

پکې :

پکې یو کړۇل (قید) دی، چې درې بېلابېلو حالتونو کې راځي :

۱: یو ځای څرگندوي او له یو ځای سره د اړیکې په توگه کارول کېږي .دغه ویی د انگرېزي له inside سره سمون خوري .

بېلگې:

- ماته هفه کلی خوند راکوي، ځکه چې جانان پــکــې اوسېږي
- هغه کوټه، چې زه پکې ناست وم، ډېره لویه وه.

۲ : پکې "یوې کړنې ته د نغوتې) اشارې (کړۇل په توگه کارول کېږي.

بېلگې:

- احمد په انگرېزي کې تکړه دی، خو ورور یې پکې ستونزې لري
- هغه څۀ، چې زه پکې کمزوری یم، سوکوهنه ده.

۳ : پکې " کله نا کله د * په اړه *مانا ورکوي.

بېلگې:

- زما خو دغه خبره خوښه شوه .تاسو پکې څه وایاست .

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه :

سربلونه په دوو ډولو وي :

يو خپلواکي وي لکه په، پر، له . ...

بل ناخپلواک وي، چې يوائې نه کارول کيږي لکه څخه، سره، کې...

په خپله / پخپله توپير:

په خپله يو نومځری دی، چې ځښتنوالی/تول ځرګندوي او د څيز/شي ښځينه بڼې لپاره راځي لکه :په خپله خاوره سوله غواړم؛ احمد په خپله کوټه کې ناست دی؛

پخپله هم يو نومځری دی، چې د يوکړند(فاعل)په توګه کارول کيږي .دغه ويی د انګرېزي له oneself سره سمون خوري.

بېلګې: زه دغه کار پخپله کوم; احمد پخپله دلته راغی.

تمرين :

- په خپله/پخپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او رښته ده.
- له ما ځکه غوښتنه وکړه، دا چې په خپله/پخپله يې نه غوښتل.
- هغه په خپله/ پخپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مينه کوي.
- په خپله/پخپله خوله دې وويل، بل چا نه.
- په خپله/پخپله يې دغه کار هم کولی شو، خو د لتوالي له کبله يې پر خپل ورور وکړ.
- دغه ستونزه يوازې ته په خپله/پخپله حلولی شې .
- که په خپله/پخپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
- څوک چې په خپله/ پخپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه يو بې اروا بدن.
- لومړی يې څه نه ويل، خو بيا يې پخپله/په خپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
- هغه ماته وويل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله/په خپله ورغلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د په خوا / پخوا توپیر:

په خوا یو ځایي کړؤل دی، چې یو لوری یا ځای څرګندوي.

- زه د خپل ملګري په خوا کې ناست یم.
- که په دې خوا راغلې، نو ښه به وي.

پخوا یو مهالیز کړؤل دی، چې تېر شوی وخت څرګندوي او د انګرېزي له in the back daysاو د پارسي له" قبل "سره سمون خوري.

- پخوا به خلکو دغه کار نه کاوه.
- د پخوا په څېر ښه کار نه کوي .

په خوا او پخوا تمرین :

- دا خبره یې ماته پخوا/په خوا کړې وه.
- زه د خپل ملګري په خوا/پخوا کې کېناستم.
- پخوا/په خوا به خلکو داسې کول، خو اوس یې دغه کار پرېښی دی.
- هغه تل د خپلې مینې په حوا/ پخوا کې اوسېدل غواړي.
- که په خوا/پخوا دې دې ویلي وای، نو وژلی به یې وای .
- دا ښار ډېر بدل شوی دی .د په خوا/پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.
- که زموږ په خوا/پخوا راغلې، نو د یو سلام لپاره راشه.
- په خوانۍ/پخوانۍ کیسې پرېږده – نوې خبرې وکړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د له خوا / لخوا توپیر:

د ډېرو په اند به دواړه کوم مانیز توپیر و نه لري،خو لیکدودیز توپیرد ژبدودیز/ګرامري لیدلوري له پلوه دواړې بېلې ماناوې لري.

له خوا: «له» سربل د خوا (طرف/لوری) بدرګه کوي.
یاد سربل لوری څرګندوي، نو له دې جوتېږي، چې «له خوا» د لاندینیو وییکو(کلیمو) هممانیزونه دي:
له طرفه/ له یلوه/ له لوري

بېلګې:

- ګڼې پروژې د نوي وزیر له خوا لګیا دي تر سره کېږي.
- دا کار دهغه له خوا تر سره خوا شو.

لخوا: دا یؤ سربل دی، چې پۀ مجهوله بڼه (passive case) کې راځي او د یوې ترسره شوې کړنې کړند (فاعل) څرګندوي، چې پۀ انګرېزي کې ورته by وايي.
بېلګې:

- ګڼ شمېر ګټورې پروژې د نوي وزیر لخوا لګیا دي تر سره کېږي.
- دا کار د هغۀ لخوا وشو

تمرین:

١. که زما له خوا/لخوا مرستې ته اړتیا وي، نو چمتو یم.
٢. زما له خوا/لخوا دې تاسې ټولو ته مبارک وي
٣. دا زما له خوا/لخوا یوه تېروتنه شوې ده.
٤. دا پرېکړه د ولسمشر له خوا/لخوا شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. په ښوونځي کې د مدیر له خوا/لخوا د موبایل بندیځ یوه اندپوښتنه تر سره شوه.
٦. باد له دغې خوا/دغې لخوا راغی.
۷. له یوې خوا/یوې لخوا ډېرې ګټې لري.
۸. دا زما له خوا /لخوا تاته ډالۍ.

د چېرې / چېرته توپیر:

چېرې یو لوری/ خوا/اړخ څرګندوي .
کړونه (فعلونه) لکه تلل، روانېدل، منډه وهل، الوتل ... لوری څرګندوي، نو له " چېرې "سره باید وکارول شي.
بېلګې:

- احمد چېرې ځي؟(ځي د تلل کړ اوړون دی)
- زه چېرې روان یم .

چېرته یو ځانګړی ځای څرګندوي، چې پکې یو څه شتون لري.
کړونه لکه ول (دی، یم، ده...) ، اېښودل، څملاستل، اوسېدل ... یو ځای څرګندوي، نو له " چېرته "سره باید وکارول شي.
بېلګې :

- اتل چېرته دی؟
- کتاب دې چېرته اېښی دی؟
- هغه چېرته ملاست دی؟
- تاسو چېرته اوسېږئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرین :

- بلاله ته اوس چېرته/چېرې اوسېږې؟
- ته چېرته/چېرې تللی وې، زه درپسې ګرځېدم.
- چېرې/چېرته روان یې؟ که ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.
- هر چېرته/ چېرې چې وې، خوشاله اوسې.
- زه چې هر چېرته/چېرې تلل وغواړم، نو ځم.
- زویه وګوره، چې ستا پنډوسکی چېرته/ چېرې پروت دی. ځوک به یې درنه پټ کړي.
- زه په کټ کې ځملم او ته چېرته/چېرې ځملې، په کټ کې یا پر ځمکه.
- هغه چېرې/چېرته لاړ؟ ماته یې هېڅ ونه ویل.
- تاسو چېرته/چېرې پاتې کیږئ؟
- خدای خبر، چې هغه به چېرته/چېرې پټ وي .هېڅ یې نه شم پیدا کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هم داسې /همداسې توپیر:

همداسې:

یو کړولیز عبارت دی چې د یو اکر یا کړنې د څرنګوالې په پار کارول کیږي . کېدای شي په هر جمله کې یوه ځانګړې مانا رامنځ ته کړي.

- ته همداسې ښه یې.
- دا همداسې سم دی.
- هغه همداسې لګیا و کار یې کاوه.
- هو، همداسې ده.

The way it is/was له دغو غونډلو دې پایلې ته رسیږو چې د همداسې ژباړه ده.

You are good the way you are.

It is correct/right the way it is.

He was working the way he was.

Yes, it's so/indeed!

هم داسې:

یو کړول/ کړولیز عبارت دی چې د همغږۍ په پار کارول کیږي.

- ما ته هم داسې ښکاري چې هغه ښه سړی دی.
- ته هم داسې نااشنا خبرې کوې سړی پرې نه پوهیږي.

له دغو غونډلو دې پایلې ته رسیږو چې د هم داسې ژباړه as well/too ده .

هم داسې او همداسې تمرین:

- ماته یې هم داسې/ همداسې یوه خبره وکړه.
- هغه ته یې هم داسې/همداسې یو کارټ ورکړ .
- همداسې/ هم داسې نه ده .تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
- ما لومړی هم داسې/ همداسې فکر کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما چې کله خپل اند ورسره گډ کړ، نو ده وويل، چې بلکل همداسې /هم داسې ده .
- دا ته هم داسې/ همداسې غړېږې، شرمېږې نه؟
- همداسې/ هم داسې تبا ښه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسې.

(که نه) او (کنه) توپیر :

که نه :

يو وييز (لغوي) جوړښت دی، چې له **که** اړيکتورى (حروف روابط /conjunction)او **نه** کړول جوړ دی .
ياد جوړښت د هغو پوښتنو په پای کې راځي، چې ځوابونه يې څرګند (هو/نه) وي .
دا د انګرېزي له whether ... or not سره سمون خوري.

- ته زما خبره مني او که نه؟
- هغه کار دې وکړ او که نه؟
- هغه راغلی و او که نه؟

کنه :

دغه د تاکيد يا ټينګار ويی دی، چې پې لاندېنيو اکرونو (حالتونو)کې کارول کيږي:

١ : د همغږۍ او تاييدولو لپاره لکه:

- هو کنه !ته رښتيا وايې

٢ : د یوې وینا موخه او مفهوم غښتلی او پیاوړی (قوي) کوي:

- همدا خو غم دی کنه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما خو درته ويلي ول کنه !

۳ : د مقابل لوري موافقې او د ځان ډاډمنولو (مطمئنولو) په پار کارول کيږي لکه:

- همداسې ده، کنه؟
- ورځو به، کنه؟
- دا ګرانه ده، کنه؟

۴ : پوښتنو او مثبت غوښتلو کې:

- ته به ما ته ووايې چې ويې کړم، کنه.

ستاينومونه په ی/ې/ۍ :

هغه ستاينومونه، چې" يوازې "په نرمه ی پای ته رسيږي، د هغوی ښځينه بڼه * ډېــــــری *په اوږده ې پای مومي، خو ځينې بيا په لکۍ واله ۍ ليکل کيږي .

لومړۍ ډله:

نرينه بڼه .... ښځينه بڼه :

ښکلی .... ښکلې

وړوکی .... وړوکې

خواشينی .... خواشينې

تږی .... تږې

وږی .... وږې

د هغو نرينه ستاينومونو (چې په ی باندې وي)ښځينه بڼه، چې له کړونو(فعلونو) څخه منځ ته راغلي وي، يوازې په ې راځي:

نرينه – ښځينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منلی - منلې
کړېدلی - کړېدلې
ځورېدلی - ځورېدلې
زړه وړونکی - زړه وړونکې
سوځېدونکی - سوځېدونکې
چاودېدونکی - چاودېدونکې

دویمه ډله :

نرینه - ښځینه

نری - نرۍ
کوچنی- کوچنۍ
ګلالی- ګلالۍ
ژوندی- ژوندۍ
لومړی - لومړۍ
ننني - نننۍ

د هغو ستاینومونو ښځینه بڼه، چې له سربلونو څخه، لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی ... منځته راغلي وي، یوازې په ۍ پای مومي . پورته ځینې بېلګې راغلې هم دي .

نرینه - ښځینه

یوازېني - یوازېنۍ
باندېني - باندېنۍ
لاندېني - لاندېنۍ
بهرني - بهرنۍ
منځني - منځنۍ
پورتني - پورتنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برنی – برنۍ

هغه ستاینومونه، چې په* یالی *وروستاړي پای ته رسېږي، د هغوی ښځينه بڼه په ښځينه ۍ پای ته رسېږي .

نرینه بڼه ...... ښځینه بڼه

بریالی .... بریالۍ

توریالی .... توریالۍ

ننګیالی .... ننګیالۍ

پتیالی .... پتیالۍ = لوی عزت لرونکی

پاتیالی .... پاتیالۍ = ناکام

بڼیالی .... بڼیالۍ = ډولي

پامیالی .... پامیالۍ= متوجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو ټبرونه :

هغه نومونه چې په نرمه ی (نرينه ښځه) پای ته رسيږي، د هغوی ښځينه بڼه په لکۍ واله ۍ پای مومي:

نرينه بڼه .... ښځينه بڼه

احمدزی .... احمدزۍ

اپريدی .... اپريدۍ

يوسفزی .... يوسفزۍ

همدارنګه نور نومونه،.چې په زی راځي .

کله په- يـځ او کله په- يـز:

نومونه لکه لنډيځ، بنديځ، وړانديځ، ختيځ او لوېديځ په ځ ليکل کيږي او ډېری خلک يې په ز ليکي، څه چې ناسمه ده.

په يز يا ييز يوازې هغه ستاينومونه (صفتونو) ليکل کيږي،.چې له نومونو رغېدلي وي لکه ټولنيز (ټولنه + يز(، سولييز) سوله + ييز)....

دلته بيا کله يز او کله ييز کاروو؟

نوم چې په خپلواک غږ (واول) ه پای ته رسېدلی وي، نو ستاينوم يې بيا ييز ليکل کيږي سولييز، سيمييز . ....

[دا چې ټولنيز ولې په يز ليکو او نه په ييز، سره له دې چې په خپلواک غږ رسيږي، دا يوه استثنا ده]

که نوم په بېواک غږ (کانسېننټ) پای ته رسېدلی وي، نو بيا يې ستاينوم په يز راځي لکه اړخيز، دوديز، غږيز. ...

په دې برخه کې دوه ځانګړې توپيرونه :

ختيځ ..... نوم(east)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ختيز .... ستاينوم(eastern)
لوېديځ .... نوم(west)
لوېديز .... ستاينوم(western)

بېلگې:
۱)ددې هېواد په ختيځ کې گرمي ده او په لوېديځ کې يې ساړه دي.
۲)ددې هېواد ختيزو سيمو کې گرمي ده او په لوېديزو سيمو کې ساړه دي.
ستاينوم سره تل نوم وي، چې د هغه حالت او څرنگوالى ټاکي. (سيمې پورتنۍ بېلگه کې نوم دى، چې ستاينوم" ختيز " يې ټاکي)

ځ:

څنگه
څه
څوک
څو
څومره
څېړل
څانگه
پاڅېدل
هڅه
هېڅ/ هيڅکله
اڅکزى
څوکۍ
څښل(drink)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنباک
څېره
څیز
څار/ څارل
څادر
څخه
څاڅکی
څاڅېدل
څنبتن
سپېڅلی
څوب =شوق
څړیکه
نڅا= ګډا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځ:

ځان

ځه = لاړ شه

ځای

ځواب

ځکه

ځمکه

ښځه

منځ/ تر منځ

ځم/ ځې/ ځي/ځوgo/goes

ځانګړی

انځور

ځواک (قوت)

ورځ

ځیني

ځړوبی(waterfall)

ځولۍ

ځار (قربان)

ځلاند

بنځه

اخځ

پنځول (تخلیقول)

لمونځ

لمانځل

مینځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز:

زما

زه

زړه

زلمی

زده کول

ستونزه

همزولی

یوازې (د فقط/ صرف په مانا)

زوی

زامن

زوم

زاري

زانګو

زنګ

زنګون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښ:

ښایسته

ښه

ښکلی

ښودل

پښتو

پوښتنه

ښکته (کوز)

پېښه

رښتیا

خوښ/ خوښول

ښخول(burry)

پښه (foot)

ښاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړ:

ړيره

ړمنځ(comb)

ړلۍ

لړ

لوړه

تړی

وړی

اوږه(shoulder)

هوږه(garlic)

خوړ

کوړ/کړه

ليږل

تيږه

پرېږده (د پرېښودلو په مانا)

موږ

زموږ

غړ

غوړ

موږک

کيږي/ جوړيږي/هېريږي نومونه چې په – يږي پای ته رسيږي:

کيږي، خوښيږي، رسيږي، مړيږي..

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژ:

ژر(soon)

ژبه

ژړا

خېژي/ خېژم(climb)

ژوند/ ژوندون

ژور

ژیړ

ژاوله (gum)

ژوبل(heavy wounded)

ژمنه– وعده

ژی– د اوبو ژی

ژۍ –خنډه

ژړی – زلمی

ژرنده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ڼ :

منڼه

باڼه

پاڼه

رڼا/روڼ

ګڼ

کوڼ

شکوڼ

بڼ(باغ)

بڼه (شکل /form)

نښېګڼه

سپڼ(یو ډول غنم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم ځوابونه ، کړاوونه :

نرمه ی او که اوږده ې:
١ (ننګیال یو ډاکټر دی او د دهٔ ښځه یوه" ښوونکې "ده .
٢ (نن له زموږ کره" پاتې "شه.
٣ (اباسنه،" ژوندی اوسې."
٤ (ته ولې دلته" راغلې "؟
٥ (اجمل دلته نه" دی راغلی."
٦" (ښاغلی "ځلاند په ښوونځي کې یو" ښوونکی "دی .
٧ (نجیب یو" غښتلی سړی "دی.
٨ (هغه ډېرې" خبرې کړې "دي.
٩ (اوږده ې هغه یا ده، چې" لاندې باندې "ټکي لري.
١٠ (هغه موږ ته غوږ نه و" نیولی."
١١" (پسرلی "هغه ښپرکی" دی"، چې ګلان" پکې "راشنه کېږي .
١٢ (زرین په روژه کې ډېر" تږی "کېږي او خور یې ډېره" وږې "کېږي.

نرمه ی او که لکۍ واله (ښځینه)ۍ:
١" (ښوونځی "د رڼا کور دی.
٢ (هغه" لومړۍ "خبره بیا تکرار کړه) !خبره ښځینه نوم دی
٣ (تا د لوړو زده کړو لپاره کوم" پوهنځی "غوره" کړی "دی.
٤ (راځۍ، چې" ډوډۍ "وخورو!)
٥ (هغه ډېر" خواشینی "شو.)
٦ (هغه ډېر خوابدی شو، چې کله یې د" خواشینۍ "خبر ترلاسه کړ.)
٧" (ګلالۍ "ښکلې" نجلۍ "ده.)
٨ (دا یوه سپینه" زمرۍ "ده) .یوه او ده ښځینه نومونو ته اشاره کوي)
٩! (پسرلی " هغه ښپرکی دی، چې ګلان پکې راشنه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ (ماته لږه" پسرلنۍ "مېوه راوړه (.مېوه ښځينه نوم دی)
۱۱ (پورتنی "کتاب او" پورتنۍ "کتابچه راکړه .
(کتاب نرينه او کتابچه ښځينه نوم دی)

اوږده ي او که لکۍ واله ۍ:

۱ (نغمه ډېره" خواشينې "له ښوونځي راغله.
۲ (د" خواشينۍ "پر مهال د قرآن تلاوت کول زړه ته سکون ورکوي.
۳ (هغه" وروستۍ " خبره بيا تکرار کړه .
۴ (هغه ماته" درې "منې راکړې .
۵" (بريالۍ "ښځې تل د خپلو بچو يه روزنه کې پراخه ونډه اخلي.
۶ (په" پورتنۍ "جمله کې يوه تېروتنه ده .هغه بايد سمه" کړې."
۷" (ملالۍ "دلته" راغلې "ده.
۸ (د هغې" جينۍ "سترګې ډېرې" غلچکۍ "دي.
۹ (راځئ، چې" ډوډۍ "وخورو!
۱۰ (په عراک کې داعش ډلې يوه ښځينه" جنګيالۍ "نيول شوې .

لکۍ واله ۍ او که همزواله ئ:

۱" (راشئ"، چې" مړۍ "وخورو.
۲ (تاسو دلته څه" کوئ" ؟
۳ (په" نړۍ "کې ډول ډول پښتونه) نژادونه (ژوند کوي.
۴ (زما په" بې خبرۍ "کې يې دغه کار وکړ.
۵ (دا ليکنه بايد تاسو ټول" ولولئ!"
۶ (مهرباني" وکړئ"، دلته" کېنئ!"
۷ (د ده د کور په هره کوټه کې يوه ستره" غالۍ " پرته ده.
۸ (پر دې وړوکي سړک دومره ستره" لارۍ "نه شي تللی.
۹ (د هغه لور لکه چې ناروغه ده .ډېره" نرۍ "برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ (د هغې کشره خور کله هم په ازموينو کې نه" پاتيالۍ " کيږي .

لومړۍ کيسه :

يو وخت يو هلک و،" چې "شپون و او د مېږو رمه" يې "بووله او څارله .يوه ورځ دغه هلک له" ډېرو "څارلو" ستړى "شو او زړه" يې "تنګ شو، نو يوه انده) مفکوره" (يې "ذهن ته ورغله،" چې "راځه، دا کليوال د" يوې "ټوکې په موخه په يو چل وغولوم .ده په لوړ غږ دا" چيغې "وهلې " :اې خلکو مرسته" وکړئ"، لېوه" راپسې "دى، لېوه" راپسې" "دى .""
کله" چې "يې کليوالو غږ واورېد، نو په بيړه يې هلک ته ورمنډې" کړې ."
کليوال چې" وررورسېدل "او له ده يې وپوښتل، چې لېوه" چېرته" "دى."
" دى "خت خت له خندا ورته شين شو او ورته ويې ويل، چې تاسو ټول "وغولېدئ "او ما" هسې "تېر "اېستلئ .

څو" ورځې "وروسته دغه شپون هلک دغه چل بيا تکرار کړ او د" مرستې " غوښتو نارې يې پيل کړې .کله چې کليوال په" چټکۍ "سره ورته راورسېدل او ويې" ليدل"، چې دغه هلک" دوى "بيا وغولول، نو" ډېر "ورته په څاڅ (غوسه) شول.

يو څه مېش (وخت) وروسته يو لېوه ددغه هلک" رمې "ته راګډ شو او دده پر مېږو بې" بريد "وکړ .شپون هلک له ډاره د" کلي "پر لوري منډې وکړې او د مرستې چيغې يې" ووهلې."
دا ځل يې کليوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بيا د" تېرو "دوو ځلو په څېر يو چل کوي/کوى، نو ورنغلل .کله چې هلک" کلي "ته راورسېد او کليوال يې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره يې په ګډه ورمنډې کړې .
'هغوى "چې وررسېدل، نو مېږې" ټولې مړې" "پرتې "وې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پند :يو څوک چې ډېر ځله دروغ" ووايي "، نو رښتيا خبره يې هم دروغ ګڼل "کېږي ."

دويمه کيسه:

يوه ورځ يو ځوان" سړی "د ښار په منځ" کې "ولاړ و او خلکو ته يې ويل، "چې "دی په دغه سيمه" کې "تر ټولو" ښکلی "زړه" لري ."ډېر خلک ورته راټول شول او د دغه" سړي "زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و .نه" پکې " ټکي ول او نه" پکې "کومې" تېروتنې "بربېښېدې" .دوی "ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره" ښکلی "زړه يې تر اوسه" چېرته "نه و ليدلی . "نوموړي "ځوان په" دې" "شېبه "
"ډېر "وياړ وښود او ځان يې لا ښايه .
په ناڅاپي ډول په دې لارغه(لحظه)کې يو زوړ سړی په دې خلکو" کې " راښکاره شو او دې ځوان" سړي "ته يې وويل " :ستاسو د زړه ښايست دومره نه" دی "لکه زما د زړه" چې "څومره" دی "."نوموړي "ځوان او هغهنورخلک ددغه بوډا سړي زړه ته ځير شول.
هغه (د زوړ سړي زړه) سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې" ځينې " "وړې" "برخې "ليرې شوې" وې "او" ځينې "نورې" زړې "تشې په نورو نويو پوښول شوې/شوي" وې ."خو" هغوی "سره سمون نه خوړ او" ځينې " ګوټونه (کونجونه) يې" شلېدلي "ول .همداراز يې زړه" ځينې "دچې (وړې کندې) درلودې .خلکو په ځير ځير ورته وکتل او له ځانونو سره يې دا اندل (فکر کاوه)، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلی شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.

دغه ځوان سړي په" دې "شېبه دغه بوډا سړي" پورې "وخندل او ورته ويې ويل :چې ټوکه خو به نه" کوې"، تاسو څنګه خپل زړه زما له زړه سره پرتله "کوئ ."ستاسو خو ګډوډ او له داغونو ډک" دی "او زما هغه کامل" دی."

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاړه سړي ځواب ورکړ :هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو" هېڅکله " به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم .زما د زړه هر داغ يو انسان لپاره دی، چاته چې ما" مينه "ورکړې .زه" مې "له زړه يوه ټوټه راغوڅوم او" دوی "ته يې ورکوم او کله نا کله" دوی "هم ماته د خپلو زړونو" ټوټې "راکوي، چې زما د زړه دا تشې" ډکې "کړي .خو دا چې سم نه ورسره" جوړېږي"، نو" ځينې " څنډې يې" ځيگې "وي .زه هغه بيا هم ارزم، ځکه چې ماته هغه مينه رايادوي، چې موږ به له يو بل سره" وېشله ."کلهj

کله نا کله مې ځينو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له" دې "چې دوی يې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه" مې" "لږې "کندې او دچې هم لري .مينه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو په مانا هم وي .که څه هم دغه پرهارونه لا تازه" دي "او" خوږېږي"، بيا هم ماته خپله" مينه "رايادوي، چې هغو وګړو سره" مې "لرله .زه" هيله "لرم، چې يوه ورځ به" دوی "بېرته "راشي "او زما د زړه ټولې تشې ډکې کړي .زاړه" ورپسې "زياته کړه :ښه نو اوس پوه شوې/شوی، چې آره (اصلي) ښکلا د يو زړه څه ته" وايي"؟

هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ يې اوښکې" رابهېدې ."هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه يې يوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته يې ورکړه، چې لږ تر لږه يې يوه تشه ورډکه کړي .

کړ اوړون تمرين :

کول:

زه :کوم

ته :کوې

هغه :کوي

موږ :کوو

تاسو :کوئ

هغوی :کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيول:
زه :نيسم
ته :نيسې
هغه :نيسي
موږ :نيسو
تاسو :نيسئ
هغوی :نيسي

تلل :
زه :ځم
ته :ځې
هغه :ځي
موږ :ځو
تاسو :ځئ
هغوی :ځي

رسېدل:
زه :رسيږم
ته :رسيږې
هغه :رسيږي
موږ :رسيږو
تاسو :رسيږئ
هغوی :رسيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینځل:

زه :مینځم

ته :مینځې

هغه :مینځي

موږ :مینځو

تاسو :مینځئ

هغوی :مینځي

لرل:

زه :لرم

ته :لرې

هغه :لري

موږ :لرو

تاسو :لرئ

هغوی :لري

د یو واو او دوو واوونو تمرین :

۱ (کوونکی

۲ (ښوونکی

۳ (نیوونکی

۳ (شنونکی

۴ (څېړونکی

۵ (لیږونکی

۶ (هېروونکی

۷ (منونکی

۸ (پېرودونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹ (پلورونکی
۱۰ (اخیستونکی

لاندېني کړونه نومونو ته واړوئ:

کړ .... نوم
خوښول .... خوښوونکی
لرل .... لرونکی
زده کول .... زده کوونکی
وژل .... وژونکی
لیدل .... لیدونکی

په خپله او پخپله تمرین :

۱ (په خپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او ربښته ده.
۲ (هغه له ما څکه غوښتنه وکړه، دا چې پخپله یې نه غوښتل.
۳ (هغه په خپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مینه کوي.
۴ (په خپله خوله دې وویل، بل چا نه.
۵ (پخپله یې دغه کار هم کولی شو، خو د لټوالي له کبله یې پر خپل ورور وکړ.
۶ (دغه ستونزه یوازې ته پخپله حلولی شې .
۷ (که په خپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
۸ (څوک چې په خپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه یو بې اروا بدن.
۹ (لومړی یې څه نه ویل، خو بیا یې پخپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
۱۰ (هغه ماته وویل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله ورغلم .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خوا او پخوا تمرین :

۱ (دا خبره یې ماته پخوا کړې وه.
۲ (زه د خپل ملګري په خوا کې کېناستم.
۳ (پخوا به خلکو داسې کول، خو اوس یې دغه کار پرېښی دی.
۴ (دا ډېر پخوانی انځور دی.
۵ (هغه تل د خپلې مینې په حوا کې اوسېدل غواړي.
۶ (که پخوا دې ویلي وای، نو وژلی به یې وای .
۷ (دا ښار ډېر بدل شوی دی .د پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.
۸ (که زموږ په خوا راغلې، نو د یو سلام لپاره راشه.
۹ (پخوانۍ کیسې پرېږده – نوې خبرې وکړه!
۱۰ (دا کار یې پخوا کړی که اوس؟

له خوا او لخوا تمرین:

۱ (که زما له خوا څه مرستې ته اړتیا وي، نو چمتو یم.
۲ (زما له خوا دې تاسو ټولو ته اختر مبارک وي.
۳ (دا پرېکړه ولسمشر لخوا وشوه.
۴ (زما لخوا یوه تېروتنې شوې ده.
۵ (په ښوونځي کې د مدیر لخوا د موبایل بندیځ یوه اندپوښتنه ترسره شوه .
۶ (باد له دغې خوا راغی.
۷ (له یوې خوا ډېرې ګټې لري او له بلې خوا زیانونه هم .

چېرې او چېرته تمرین :

۱ (بلاله ته اوس چېرته اوسیږې؟
۲ (ته چېرې تللی وې، زه درپسې ګرځېدم.
۳ (چېرې روان یې؟ که ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.
۴ (هر چېرته چې وې، خوشاله اوسې.
۵ (زه چې هر چېرې تلل وغواړم، نو ځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ (زویه وګوره، چې ستا پنډوسکی چېرته پروت دی .څوک به یې درنه پټ کړي.
۷ (زه په کټ کې څملم او ته چېرته څملې، په کټ کې یا پر ځمکه.
۸ (هغه چېرې لاړ؟ ماته یې هېڅ ونه ویل.
۹ (تاسو چېرته پاتې کېږئ؟
۱۰ (خدای خبر، چې هغه به چېرته پټ وي .هېڅ یې نه شم پیدا کولی .

هم داسې او همداسې توپیرونه:

۱ (ماته یې هم داسې یوه خبره وکړه.
۲ (هغه ته یې هم داسې یو کارټ ورکړ .
۳ (همداسې نه ده .تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
۴ (ما لومړی هم داسې فکر کاوه.
۵ (ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې ده .
۶ (دا ته هم داسې غبرګېږې، شرمېږې نه؟
۷ (همداسې تبا ښه دی، چې مور ته غوږ نه نیسي .

دې – دی – ده – دي تمرین:

۱ (دوی راغلي دي او ښه خوشاله دي.
۲ (ګلالۍ خواشینې ده .
۳ (احمد ښه هلک دی .له نورو سره جنګ نه کوي.
۴ (دا خبره دې څه لپاره وکړه؟
۵ (په انځور کې محمود دی او په خوا کې یې ورسره لونه ناستې دي .
۶ (دا خبره یې نه ده کړې .
۷ (اوس اوړی دی، نو ګرمي ډېره ده.
۸ (که دې خوښه، نو هلته به لاړ شو.
۹ (دا زما ملګري دي .یو احمد نومېږي او بل اتل.
۱۰ (په دې اړه ستا څه لید دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د" د "او" له "سربلونو تمرین:

١ (زه پرون له امریکې څخه راغلم.
٢ (لوبغاړي توپ له دغې خوا راوشاړه.
٣ (دا د دوی کور دی.
۴ (الوتکې د وارو له پاسه الوزي.
۵ (له یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۶ (له غرمې وروسته درسره وینم.
٧ (زه له خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
٨ (له دغه کتاب پرته، نور مې نه خوښېږي.
٩ (موږ له هغه ملاتړ کوو.
١٠ (زه له تاسو ټولو مننه کوم.

د نومونو د اوښتي حالت تمرین:

١ (د دغه سړي په اړه دې څه نظر دی؟
٢ (هغې ښځې ته ووایه، چې دلته راشي.
٣ (زمري یو لوی غرنی غویی ونیوه او ویې خوړ.
۴ (هغه د خوشالۍ پر مهال هم خوابدی ناست وي.
۵ (په اوړي کې دلته دومره ګرمي نه وي.
۶ (د ژمي لپاره تاوده کالي وپېره.
٧ (ګرم ننګیال و، خو پړا پر بریالي وروتړله.
٨ (دغې ځمکې ته پر سم وخت اوبه ورکوئ.
٩ (توریالي نن په سیالۍ کې ماته وخوړه.
١٠ (زه تر یوې بجې پورې بوخت یم.
١١ (هغه له نجیبې سره ښار ته لاړه.
١٢ (په پسرلي کې ګلان راشنه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم:[noom] – noun

د څيزونو، ځايونو، انسانانو او طبعيت نومونه :لمر، لاس، سړی، پنډوسکی، کابل، لندن، احمد، باران ....

کړ:[karr] –verb

هغه وييونه، چې کړنې او پېښې څرګندوي .کړ ته مهالويی هم ويل کېږي، دا چې له مهالونو سره اړول کېږي .

بېلګې :کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، څښل ....

کړول:[karrwal] – adverb

د څنګه، کله، څومره او چېرې/چېرته پوښتنو ځوابونه ورکوي لکه :هلته، دلته، په بيړه، په تېزۍ سره، هيڅکله، نن، مخکې...

نومځری:[nomzaray] – pronoun

د نومونو استازي دي :زه، موږ، هغه، دا، دی، هغوی، ماته، ما، تا، زموږ، زما، ستاسو، د هغه، مې/يې/دې...

سربل :[sarbal] – preposition

د لوري او ځای معلومات ورکوي :

له ...سره، لپاره، ترشا، مخ ته، پر، په...کې،

باندې، تر منځ...

ستاينوم:[staaynoom] – adjective

د تشريح او څرنګوالي نومونه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناوړ، بېخونده، له کاره وتلی، ورو، تېز، ښکلی، ستر، وړوکی، هیلمن، سولییز، ځایي، هوایي...

اړیکتوري:conjunctions - [arreektoree]

غونډلې (جملې (سره تړي :او، ځکه، خو، که، چې، کله چې، دا چې، نو، سره له دې چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

وییپانگه:

[wayay] وییword:

[weyoona]وییونهwords:

[ghonddala]غونډلهsentence:

[zhaba]ژبهlanguage:

[yaw-garray]یوگړیsingular:

[dder-garray]ډېرگړیplural:

[nogay]نوږیgender:

[nareena]نرینهmale:

[hadzeena]ښځینهfemale:

[toray]توریletter:

[toree]توريletters:

مفعولobejct:

[karrnd]کړندsubject:

پایend:

پایونهebdings:

(شکل) بڼهform/shape:

مومل find:

پېرودونکیbuyer:

پلورونکیSeller:

بډيbribe:

مخنیویprevention:

زیارکښDiligent/hard-working:

پتمنrespected/honourable:

(c) ketabton.com: The Digital Library

guess:اټکل
week:اوونۍ
effective:اغېزناک
moment:شېبه
example:بېلګه
use:کارول
usage:کارونه
representation:استازیتوب
Likewise:همدارنګه/ همداراز
sustainable:پایښتي (دوامداره)
opinion:اند
Imagination:واند
contents:منځپانګه
stage:پوړتال
about:په اړه
regaeding/related:اړوند
teacher:ښوونکی[howoonkai]
teacher f.:ښوونکې[howoonke]
strong:پیاوړی / غښتلی
school:ښوونځی[howandzai]
faculty:پوهنځی
sad:خواشینی / خوابدی
race:پښت
races:پښتونه
training:تمرین
brave:توریالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

relation or contact: اړیکه
except: له ...پرته
reason: لامل/ کبل
player: لوبغاړی
airplane: الوتکه[alwataka]
since: له ...راهیسې
reader: لوستونکی
fast: چټک/ تېز
difference: توپیر[tawpeer]
translation: ژباړه
agreement: همغږي
insistence: ټینګار
exam: ازموینه
famous: نومیالی
rule: قاعده
obvious: جوت / څرګند
dependant: خپلواک
independant: ناخپلواک
modus: څرنګوالی
drinking: څښناک
thing: څیز
follow or observe: څارل
holy: سپېڅلی
skin: څرمن
public prosecution: څارنوالي
movement: خوځښت
innovation: نوښت[nawakht]
bright: ځلاند
reference: اخځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

- پوهاند دوکتور مجاور احمد زيار ، پښتو پښويه ، دانش خپرندويه ټولنه ، پېښور ، ۲۰۰۵ م کال .
- محمد اسماعيل يون . پښتو ليکنی (پوهندوی علمي رتبې لپاره) سمون ، يون کلتوري يون ، کابل ، ۱۳۸۷ ل کال .
- پوهنوال محمد صابر خويشکي، پښتو وييپوهنه او غږپوهنه ، صميم خپرندويه ټولنه ، کابل ، ۲۰۰۵م کال .

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library